

USHTRIA

Viti i 78-të i botimit Nr. 11 (827918)

Botim Qendror i Ministrisë së Mbrojtjes

E premte, 21 mars 2025

SHQIPËRIA, KROACIA DHE KOSOVA NËNSHKRUAJNË DEKLARATËN E PËRBASHKËT TË BASHKËPUNIMIT NË FUSHËN E MBROJTJES

» faqe 3

BAZA AJRORE E KUÇOVËS, ASET STRATEGJIK I NATO-s, ME DRONË DHE TEKNOLOGJI USHTARAKE TË FJALËS SË FUNDIT

Kryeministri Edi Rama dhe ministri i Mbrojtjes Pirro Vengu, të shoqëruar nga Komandanti i Forcës Ajrore, gjeneralmajor Ferdinand Dimo, inspektuan Bazën Ajrore të Kuçovës, e cila po kthehet në një aset strategjik të NATO-s, falë investimeve në infrastrukturë, modernizim dhe trajnime...

» faqe 2

EOD, HISTORI KRENARIE, GUXIMI DHE TRIMËRIE

Më 19 mars 1999, në Forcat e Armatosura mori jetë një grup i ri ekspertësh dhe profesionistësh xhenier, i kompletuar me ekspertizën e duhur në lëmin e asgjësimit të municioneve të paplasura. Në këtë nënrepart u thirrën më të mirët e të mirëve, pasi ky profesion kërkon guxim, dhe qartësi, për të marrë vendimin e duhur, ku jetën nga vdekja e ndan vetëm një vijë e hollë e padukshme. Për 26 vjet kjo strukturë na ka bërë krenar si brenda dhe jashtë...

» faqe 5

USHTARAKU QË SFIDËN E KA KTHYER NË MOTON E JETËS

Me kalimin e viteve, çdo sfidë është kthyer në një histori force dhe krenarie, ndaj në 80-vjetorin e krijimit të një prej institucioneve elitë të arsimit në Shqipëri, Shkollës 'Skënderbej', ku ti nise rrugëtimin tënd me uniformën e gjelbër në moshën 14-vjeçare, një djalë i ri me ëndrra të mëdha, me pasion dhe përkushtim për këtë thirrje që u bë pjesë e shpirtit tënd. Sot, pas 40 vitesh shërbimi, ti je ende po ai njeri, i fortë, i vendosur...

» faqe 6

Baza Ajrore e Kuçovës, aset strategjik i NATO-s, me dronë dhe teknologji ushtarake të fjalës së fundit

Kryeministri Edi Rama dhe ministri i Mbrojtjes Pirro Vengu, të shoqëruar nga Komandanti i Forcës Ajrore, gjeneralmajor Ferdinand Dimo, inspektuan Bazën Ajrore të Kuçovës, e cila po kthehet në një aset strategjik të NATO-s, falë investimeve në infrastrukturë, modernizim dhe trajnime.

Modernizimi i Forcës Ajrore, përfshirë edhe flotën e dronëve luftarakë, të cilët tashmë shërbejnë edhe për misione civile, mbetet një prioritet kyç për sigurinë kombëtare.

Drejtuesit e bazës e njohën kryeministrin Rama me investimet, armatimet dhe përforcimet ushtarake, ndërsa ministri Mbrojtjes Pirro Vengu e njohu kreun e qeverisë edhe me rritjen e shkallës së teknologjisë ushtarake dhe blerjeve të kryera që i shërbejnë Forcave të Armatosura.

Kryeministri Rama inspektoi dhe dhomat strategjike dhe operacionale të bazës, ku u informua për taktikat dhe cilësinë e pajisjeve bashkëkohore, si kamerat termale, dronët dhe distanca e filmimit të tyre deri në 40 km. Të gjitha këto në shërbim edhe të aksioneve të tjera si ndjekja e makinave, patrullimet detare dhe gjurmimet.

Drejtuesit e bazës përshkruan edhe patrullimet me avionë dhe dronë, jo vetëm të kufirit detar dhe tokësor, por edhe bashkëpunimi me agjenci të tjera ligjzbatuese ose jo.

Kryeministri u drejtoi disa pyetje teknike ushtarakëve, duke nënvizuar nëse kjo teknologji shërbente edhe për evidentimin e ndërtimeve pa leje. Ministri Vengu e njohu kreun e qeverisë edhe me investimet në infrastrukturë. Mjaft rëndësi i është dhënë dhe ndërtesave për akomodimin e 350 punonjësve të personelit të bazës.

Rehabilitim i ish-shtëpisë së oficerëve, që të do të jetë në kushte komode për personelin dhe familjarët, duke përfshirë salla, klasa dhe laboratorë.

Në fund u inspektua edhe hapësira për aktivitete jashtë profilin ushtarak, si ato sportive, palestra, sheshet e pushimit dhe të tjera ambiente çlodhëse të projektuara.

Kolegji i Mbrojtjes i NATO-s viziton Kolegjin e Mbrojtjes dhe Sigurisë

Kolegji i Mbrojtjes i NATO-s (NATO Defense College, NDC), me seli në Romë, Itali, në kuadër të programit studimor “Field Study Trip”, që zhvillon me kursantët e Kursit të 33-të të Bashkëpunimit Rajonal, zhvilloi vizitë në Kolegjin e Mbrojtjes dhe Sigurisë dhe në qytetin e Krujës. Delegacioni i Kolegjit të Mbrojtjes së NATO-s, përbëhej nga Dr. Suzanne Nielsen, dekane dhe zëvendës komandante e Kolegjit të Mbrojtjes së NATO-s, stafi mbështetës dhe anëtarë të kursit. Gjatë ditës së parë të vizitës, pjesëmarrësit e Kursit të 33-të, të Bashkëpunimit Rajonal, u pritën nga Komandanti i Kolegjit të Mbrojtjes dhe Sigurisë, gjeneral brigade Ylli Pulaj dhe stafi drejtues. Pjesëmarrësit e kursit të 33-të, të Bashkëpunimit Rajonal të Kolegjit të Mbrojtjes së NATO-s, ndoqën me mjaft interes prezantimet nga kolonel (R) Ardian Lulaj, mbi misionin dhe strukturën e Kolegjit të Mbrojtjes dhe Sigurisë; drejtori i Shtabit të Përgjithshëm të Forcave të Armatosura, gjeneral brigade Ardian Lilo, mbi “Kontributet e Shqipërisë në NATO, me fokus pikëpamjet tona për marrëdhëniet me Rusinë, mbështetjen për Ukrainën, baza ajrore e NATO-s në Kuçovë”; z. Gjergji Methoxha, drejtor i Përgjithshëm i Politikave të Mbrojtjes mbi “Politikat e mbrojtjes dhe interesat kombëtare në fushën e sigurisë, me fokus objektivat kombëtare në fushën e mbrojtjes, roli i Forcave të Armatosura, proceset e modernizimit dhe integrimi”; z. Besjan Kadiu, Ministria e Infrastrukturës dhe Energjetikës mbi “Ekonominë mjedisore

dhe politikat energjetike, si udhërrëfyes për politikën tonë të jashtme me fokus në Gazsjellësin TAP, investimet në

energjinë e rinovueshme dhe masat kundër ndryshimeve klimatike”, dhe më pas nga znj. Megi Fino zëvendësministre e Ministrisë për Evropën dhe Punët e Jashtme, e cila prezantoi mbi “Politikat zyrtare të Republikës së Shqipërisë, evolucioni dhe perspektiva e saj në të ardhmen, Integrimi Evropian, procesi i Berlinit, angazhimet e Republikës së Shqipërisë si anëtare jo e përhershme e Këshillit të Sigurimit të Kombeve të Bashkuara”. Gjatë vizitës në Kolegjin e Mbrojtjes dhe Sigurisë Drejtuesja e delegacionit Dr. Suzanne Nielsen, në takim zyrtar me Komandantin e Kolegjit të Mbrojtjes dhe Sigurisë, gjeneral brigade Ylli Pulaj, diskutuan mbi rritjen e bashkëpunimit mes dy kolegeve në të ardhmen, si ura komunikimi të duhura për të ndërvepruar me qëllim rritjen e cilësisë së mësimdhënies, duke u përshtatur dhe me metodat inovative të kohës.

Vizita e pjesëmarrësve dhe stafit drejtues të Kolegjit të Mbrojtjes së NATO-s, përmban një aktivitet të veçantë për Kolegjin e Mbrojtjes dhe Sigurisë, pasi aktivitetet të tilla shërbejnë për forcimin e marrëdhënieve mes kolegeve homologe të vendeve të NATO-s, në fushën e trajnimit por edhe për njohjen e historisë dhe kulturës së vendit tonë.

SHQIPËRIA, KROACIA DHE KOSOVA NËNSHKRUAJNË DEKLARATËN E PËRBASHKËT TË BASHKËPUNIMIT NË FUSHËN E MBROJTJES

Ministri i Mbrojtjes Pirro Vengu, ai i Kroacisë Ivan Anushi dhe homologu i Kosovës Ejup Maqedonci nënshkruan në Tiranë një marrëveshje trepalëshe, ushtarake që synon të forcojë aftësitë mbrojtëse të tre vendeve, të rrisë bashkëpunimin në industrinë e mbrojtjes dhe të përmirësojë ndërveprimin ushtarak përmes edukimit, trajnimeve dhe stërvitjeve të përbashkëta.

Në konferencën e tyre për shtyp Ministri i Mbrojtjes Piro Vengu tha se: “Kemi një vlerësim të përbashkët të kërcënimeve në një mjedis sigurie të brishtë. Në këtë kontekst, angazhimi ynë për zhvillimin e kapaciteteve tona mbrojtëse, është më i fortë se kurrë.

Gjithashtu, Shqipëria dhe Kroacia do të punojnë ngushtësisht për unifikimin e qëndrimeve politike në mbështetje të aspiratave të qytetarëve të Kosovës për integrim të plotë në strukturat rajonale dhe euroatlantike”, – mbylli fjalën e tij ministri Vengu.

Ndërsa Ministri i Mbrojtjes i Kosovës, Ejup Maqedonci tha se kjo marrëveshje është finalizim i përpjekjes njëvjeçare që çoi në prodhimin e një deklaratë trepalëshe që i hap rrugë bashkëpunimit mes Shqipërisë, Kosovës dhe Kroacisë.

“Synimi i këtij bashkëpunimi nuk është një kërcënim ndaj askujt, por është një

mesazh për të gjithë ata që kërcënojnë sigurinë, paqen dhe stabilitetin në Ballkanin Perëndimor, mes vendeve tona që ndajnë vlera dhe interesa të përbashkëta. Ne jemi bashkuar për t’u përballur me çdo kërcënim dhe rrezik që synon destabilizimin e rajonit”, - tha ai.

“Rëndësia e këtij bashkëpunimi shtrihet edhe në rrafshet e tjera, veçanërisht në aspektin e industrisë së mbrojtjes, trajnimit, edukimit të personelit ushtarak, ndërsa adreson edhe çështjen e mbështetjes së dy vendeve për integrimin e Kosovës në strukturat euroatlantike”, - theksoi ministri Maqedonci.

Ministri i Mbrojtjes i Kosovës, u shpreh se: “Ky dokument hap rrugë edhe për bashkëpunime të ndryshme, në fusha të ndryshme, për t’u përballur me kërcënimet moderne siç janë ato hibride”.

“E vlerësoj këtë marrëveshje si një angazhim të përbashkët, që ndodh jo shpesh në rajon. Kemi një deklaratë ndër të parat që është bërë në fushën trelaterale dhe që hap rrugë për vende të tjera që t’i bashkëngjiten kësaj nisme për paqe, stabilitet dhe më shumë siguri”, - tha ministri Maqedonci.

Efektivë të Kompanisë EOD të Batalionit të Xhenios zhvilluan kursin “EOD Mentoring”

Në kuadër të zhvillimit të kapaciteteve operacionale, në kompaninë EOD të Batalionit të Xhenios u zhvillua kursi i specializuar “EOD Mentoring”, nën mbikëqyrjen e përfaqësuesve amerikanë nga organizata “Golden West”, duke kombinuar teori dhe praktikë në terren, si dhe stërvitje me municione reale në poligon.

Gjatë këtij programi intensiv, operatorët EOD ushtrojnë teknikat e avancuara për trajtimin e municioneve të paplasura, procedurat e sigurisë dhe metodat e asgjësimit përfundimtar të municioneve. Në poligonin EOD Rep.1060, pjesëmarrësit kryejnë veprime praktike për realizimin e teknikave Low Order, duke demonstruar aftësitë e tyre në kushte reale operacionale.

Ky kurs është një hap i rëndësishëm për rritjen e profesionalizmit dhe sigurisë në operacionet EOD, duke forcuar më tej bashkëpunimin me partnerët ndërkombëtarë në fushën e asgjësimit të mjeteve shpërthyes.

AFA pret studentë nga “West Point”

Akademia e Forcave të Armatosura mirëpriti studentët nga Akademia Ushtarake e Shteteve të Bashkuara, “West Point”, në kuadër të një shkëmbimi përvojë me studentët tanë. Ky bashkëpunim forcon lidhjet ndërmjet dy institucioneve dhe krijon mundësi të vjera për ndarjen e njohurive, aftësive dhe përvojave ushtarake. Studentët patën mundësinë të diskutojnë mbi sfidat e përgatitjes ushtarake, teknikat strategjike dhe rëndësinë e lidershit në Forcat e Armatosura. Ky është një hap i rëndësishëm drejt rritjes së bashkëpunimit ndërkombëtar dhe forcimit të aftësive të oficerëve të ardhshëm.

Certifikata mirënjohjeje për fituesit e Pesëgarëshit Ushtarak

Studentët e Akademisë së Forcave të Armatosura u shpallën fitues të garës Pesëgarësh Ushtarak. Përkushtimi dhe disiplina e tyre treguan edhe një herë nivelin e lartë të përgatitjes dhe vendosmërisë për të arritur sukses.

Në shenjë vlerësimi për këtë arritje të shkëlqyer, studentët u nderuan me certifikata mirënjohjeje nga gjeneral brigade Bardhyl Nuredinaj, si një simbol i punës dhe përkushtimit të tyre. Ky sukses nuk është vetëm një fitore sportive, por edhe një dëshmi e vlerave dhe aftësive që ata kultivojnë në këtë institucion.

Nënkolonel Behar Mara, ish-koleg,
protagonist i ngjarjeve të '97-s

28-vjetori i rënies në krye të detyrës së Dëshmorit të Atdheut, kapiten I Nuredin Gorçe. Kjo është motoja që ka udhëhequr ‘Komandot’ shqiptare në të gjitha misionet dhe detyrat që kanë kryer anembanë vendit. Kanë kaluar plot 28 vite që nga dita e rënies në krye të detyrës së heroit të parë të “Komandovë”, Kapiten I Nuredin Gorçe,

“Komando” janë një emër i dashur nga i gjithë populli jonë, kjo njohje vjen për faktin dhe peshën e madhe të detyrave që ata kanë kryer jo vetëm në misione jashtë vendit, por edhe rolin e veçantë që ata kanë luajtur në ngjarjet mjaft të vështira të trazirave të vitit 1999. Për çdo ushtarak, por edhe për çdo Shqiptar ngjarjet e vështira të '97-ës kujtohen me mjaft dhimbje për faktin se destabiliteti politik i vendit dhe anarshia e krijuar kudo i vuri strukturat e FA-së në vështirësi të mëdha për të përmbushur detyrat e tyre. Kjo erdhi për faktin se vala e revoltës mbarë popullore, si rezultat i humbjes së të ardhurave në firmat piramidale, solli një tërmet dhe revoltë popullore, e cila e shoqëruar edhe me paaftësinë e strukturave politike, institucionale, por edhe ushtarake për të drejtuar dhe menaxhuar situatën e krijuar, çoi në degradimin dhe përshkallëzimin e situatës deri hapjen e depove të armatimit, marrjen dhe shkatërrimin e arsenalit ushtarak të kohës. Pa dashur të bëj analogji dhe analizë të këtyre ngjarjeve, ajo që duhet të them si bashkëvuajtës i këtyre situatave është se zemërata e brendshme popullore ishte e aq e madhe dhe e drejtë, sa që asnjë ushtarak nuk mund të reagonte ndaj turmës së dëshpëruar, të cilët kërkonin kursimet e tyre tashmë të humbura.

Brigada ‘Komando’ e Zall-Herrit, e cila ishte krijuar në vitin 1995, si pasuese e strukturave të zbulimit, tashmë me 6 batalionet e saj të dislokuara në qytete të ndryshme të vendit, si Shkodër, Përmet, Pogradec, Berat dhe 2 batalione në Zall-Herr, Tiranë, ishin të angazhuara për të vendosur dhe ruajtur situatën e sigurisë tashmë të dalë jashtë kontrollit. Të ndodhur përballë kësaj situatë në gjykimin tim ishte e pamundur për të kryer detyra, pasi revolta ishte aq e madhe, ku do ishte më e udhës të shmangej vëlla-vrasja dhe të merreshin masa për të ruajtur repartet dhe kontribuar më tej në vendosjen e rendit tashmë të dalë jashtë kontrollit. Situata tashmë kishte precipituar, armët kishin rënë në dorën e popullit, Reparti i Zall-Herrit tashmë po haste vështirësi, sepse kishte dyndje të popullatës që kërkonin armë, por ata u përballën me vendosmërinë e oficerëve të patrembur, të cilët kishin vendosur të mbronin repartin, kështjellën e tyre të palëkundur të ruanin emrin e tyre të mirë, i cili ishte gdhendur në mendjen e çdo Shqiptari. Mbrojtja e repartit është detyrë për çdo ushtarak, por për ne ishte fatale të shkatërrohej kjo pasuri e ngritur me mund e djersë, rënia e kësaj strukture elitë do thoshte, se ushtria s’do kishte ringritje, emri “Komando” nuk do të ekzistonte, sepse vlerat që mbanin në këmbë këtë kolonë të fuqishme të FA-së do rrëzoheshin bashkë me atë fatalitet që sollën ngjarjet e zymta të '97-s.

A e përmbysën “Komandot” misionin e tyre përballë këtyre ngjarjeve të vështira?

Brigada “Komando” është ndër njësitë e vetme të FA-së, e cila nuk u dëmtua gjatë trazirave të '97-s, kjo falë vendosmërisë, përkushtimit dhe profesionalizmit të oficerëve, n/officerëve dhe ushtarëve të kësaj njësie elitë, të cilët jo vetëm e mbrojtën garnizonin e tyre, por u bënë burim frymëzimi edhe për repartet e tjera ku mund të shikonin sinjalet e shpresës për t’u ringritur dhe kryer misionin e tyre. Duke kujtuar me dhimbje këto ngjarje, por edhe duke qenë krenar për atë çfarë ne bëmë, jo vetëm për të ruajtur repartin, por edhe rolin që patën komandot më vonë në ruajtjen dhe sigurinë e objekteve të rëndësishme të vendit.

Është vështirë të sjellësh në vëmendje ngjare të tilla, si ato të Marsit të vitit '97 ku ne qëndruam me ditë dhe net të tëra, edhe pse reparti i rrethuar nga turma njerëzish nga katër anët, të cilët të irrituar kërkonin medoemos hapjen e repartit nga ku të merrnin armët, duke na njollosur dhe turpëruar dhe vënë përpara historisë, e cila këtë gabim s’do na e falte kurrë. Të gjendur përballë vendosmërisë sonë, ligjit për ruajtjen e repartit, falë mbështetjes së gjithanshme të pjesës më të madhe të popullatës të fshatit Zall-Herr, turmat e irrituara u zmbrapsën disa herë, duke bërë të pamundur rënien e këtij reparti elitë të quajtur, ‘Komando’.

Mbrojtja e repartit na kushtoi shumë, ne humbëm heroin

Çdo gjë për atdhe, “Komando” jemi ne!

tonë të përkushtuar shefin e Xhenios, ushtarakun e nderuar Kapitenin I Nuredin Gorçe, Dëshmorin e Atdheut, i cili ra në krye të detyrës për të mbrojtur infrastrukturën ushtarake të repartit, duke e bërë këtë repart të pamposhtur, përballë çdo rreziku sado i vështirë që ishte. Ne krenohemi me këtë repart, jo vetëm se pikërisht në këto ngjarje djemtë e kësaj njësie e kanë treguar veten, por më pas ishte ky repart të cilit iu dha detyra të kryente sigurinë e objekteve të rëndësishme shtetërore, jo vetëm në Tiranë, por anembanë vendit.

Emri ‘Komando’ është lartësuar dhe vazhdon të lartësohet me misionet e tyre jashtë vendit, duke filluar nga Bosnje–Hercegovina, Afganistani, Iraku, Chadi dhe së fundi në Kosovë, ku ‘Komandot’ me disiplinën dhe profesionalizmin e tyre kanë shkëlqyer, duke mbajtur lart emrin e madh që kanë. Do doja të sillja në vëmendje të gjithë heronjtë e këtyre ngjarjeve, duke filluar nga Komandanti i Brigadës, kolonel Arben Çuko, kolonel Fatmir Lokaj, n/ kolonel Rexhep Bleta, major Vladimir Vladi, major Shaqir Koliçaj, major Hajri Zhukri, major Përparim Tota, major Lulzim Sefa, major Asqeri Çeta, major Aleko Çuli, major Vangjel Ndini, kapiten Liman Hoxha, kapiten Behar Mara, kap Fatmir Lleshi, kapiten Haki Dingu, kapiten Elidon Shehu, kapiten Altin Bundo, kapiten Ylli Prifti, kapiten Musa Hida, toger Julian Prenga, kapiten Flamur Melani, kapiten Petrit Baçe, kapiten Besnik Saliasi, n/officerët: Arjan Rasa, Lutfi Hoxha, Ramazan Xhepa, Astrit Hoxha e të tjerë, të cilët kanë meritat e tyre të veçanta që historia në memorien e saj do t’i përmendë, si heronjtë e heshtur, të cilët i bënë një shërbim të madh vendit të tyre.

Përkujtohet Dëshmori i Atdheut Nuredin Gorçe

Në ambientet e Regjimentit të Operacioneve Speciale (ROS), u zhvillua ceremonia përkujtimore e 28-vjetorit të rënies në krye të detyrës së Dëshmorit të Atdheut kapiten I Nuredin Gorçe.

Në këtë aktivitet, ishin të pranishëm efektivë të ROS, familjarë dhe miq të Dëshmorit të Atdheut kapiten I Gorçe.

Jeta dhe vepra e kapiten I Gorçes, në shërbim të atdheut, duke mos kursyer as jetën e tij, përbën burim frymëzimi jo vetëm për efektivët e ROS, por për të gjithë ushtarakët e Forcave të Armatosura. Ceremonia përkujtimore vijoi me vendosjen e kurorave dhe buqetave me lule, pranë bustit dhe memorialit kushtuar Dëshmorit të Atdheut kapiten Nuredin Gorçe. Ish-shefi i xhenios së Brigadës “Komando”, u nda nga jeta në vitin e mbrapshtë 1997. Lavdi Dëshmorëve të Atdheut! Përlësisht veprës së tyre!

FJALA PËRSHËNDETËSE E SHEFIT TË SHTABIT TË PËRGJITHSHËM, GJENERALLEJTËNANT ARBEN KËNGJI ME RASTIN E 26 - VJETORIT TË KRIJIMIT TË KOMPANISË EOD

Të nderuar oficerë, nënoficerë dhe punonjës civilë të Kompanisë EOD të Forcave të Armatosura, kam nderin dhe kënaqësinë që t'ju përcjell urimet më të përzemërta me rastin 26 - vjetorit të krijimit të Kompanisë EOD.

Në këtë përvjetor, dua të shpreh vlerësimin për përkushtimin dhe ekspertizën e jashtëzakonshme të shfaqur nga personeli i Kompanisë EOD, i cili ka përmbyshur misionet më të rëndësishme, për të siguruar një të ardhme më të sigurt për vendin tonë dhe për rajonin. Në këtë ditë të shënuar, përkulemi me nderim përpara kujtimit të Dëshmorëve të Atdheut, major Klodian Tanushi, nëntetare Zarife Hasanaj, kapter Agim Mekollari, rreshter Namik Gjolena dhe tetar Sadik Basha, të cilët ranë në krye të detyrës.

Kompania EOD është një gur - themeli për sigurinë kombëtare dhe rajonale, duke hequr çdo kërcënim që mund të cenonte jetën dhe pasurinë e njerëzve.

Njëherazi, dua të theksoj kontributin e jashtëzakonshëm të Kompanisë EOD, duke mundësuar sigurinë e garantimin e zhvillimit ekonomik e turistik në gjithë hapësirën gjeografike të vendit, nëpërmjet pastrimit e kthimit në normalitet të zonave të rrezikshme për jetën dhe sigurinë e popullsisë.

Shërbimi ndaj atdheut është dhe do të jetë detyrimi ynë i përhershëm. Shpreh bindjen e palëkundur se do ta përmbyshni me sukses misionin tuaj kushtetues, duke punuar të gjithë së bashku me përkushtim, ndershmëri dhe profesionalizëm!

Gëzuar 26 - Vjetorit të Krijimit të Kompanisë EOD!

EOD, histori krenarie, guximi dhe trimërie

Më 19 mars 1999, në Forcat e Armatosura mori jetë një grup i ri ekspertësh dhe profesionistësh xhenier, i kompletuar me ekspertizën e duhur në lëmin e asgjësimit të municioneve të paplasura. Në këtë nënrepart u thirrën më të mirët e të mirëve, pasi ky profesion kërkon guxim, dhe qartësi, për të marrë vendimin e duhur, ku jetën nga vdekja e ndan vetëm një vijë e hollë e padukshme.

Për 26 vjet kjo strukturë na ka bërë krenar si brenda dhe jashtë vendit duke ngritur për herë të parë flamurin tonë në Bosnjë, në Mali, Letoni etj.

Prej ditës së parë të krijimit të grupit të asgjësimit të municioneve të tepërta e të rrezikshme, kompania EOD (Explosive Ordnance Disposal) vjen me një bilanc pune të jashtëzakonshëm.

Mbi 1 mijë ha sipërfaqe të pastruara nga municionet e paplasura, mbi dhe nëntokësore.

Mbi 55 mijë tonë municione të asgjësuar, të llojeve të ndryshme dhe kalibrave të ndryshëm. 15 grup-depo të certifikuar dhe pjesëmarrje në misionet ndërkombëtare, si "Althea" në Bosnje dhe Hercegovinë, EUTM Mali, dhe grup – batalioni i NATO-s në Letoni.

Falë punës së specialistëve EOD vendi ynë tani është më i pastër nga minat dhe eksplozivët e paplasur.

Por për të arritur deri këtu u desh dhe gjaku i 5 martirëve që dhanë jetën në krye të detyrës, e sot emri i tyre është gdhendur në historinë e ndritur të këtij reparti për t'u kujtuar përjetë. Kjo komandë është e jashtëzakonshme nga rëndësia që ka në mbështetjen e operacioneve dhe jashtë vendit, tashmë ka fituar edhe një emër në hapësirën e NATO-s.

Njësisia EOD, e cila shërben në Letoni prej vitesh me rrotacion çdo 6-muaj është një kapacitet i madh tashmë i njohur edhe nga shtetet e tjera dhe që me të vërtetë, ndonëse jemi një vend i ri dhe i vogël në këtë aleancë, në këtë kapacitet specifik kemi bërë emër shumë të mirë edhe kemi marrë falënderime.

Specialistët EOD (Explosive Ordnance Disposal) kanë luajtur një rol kyç në pastrimin e minave dhe eksplozivëve të paplasur në vendin tonë. Konkretisht, ata kanë kryer këto veprime:

- Zbulimi i minave dhe eksplozivëve – Përdorimi i pajisjeve të specializuara, si detektorët e metaleve dhe dronët me sensorë të avancuar, për të identifikuar objektet e rrezikshme.

- Asgjësimi i sigurt – Ekspertët EOD kanë çaktivizuar ose shkatërruar minat dhe municionet e paplasura për të shmangur aksidentet.

- Pastrim dhe sigurim i zonave – Pas heqjes së rrezikut, zonat janë shpallur të sigurta për banorët dhe përdorim të mëtejshëm, si bujqësia apo ndërtimi.

- Trajtime dhe ndërgjegjësim – Kanë edukuar komunitetet lokale për rreziqet e minave dhe si të veprojnë nëse hasin eksplozivë të dyshimtë.

- Bashkëpunim me institucionet – Kanë punuar me autoritetet shtetërore dhe organizatat ndërkombëtare për të siguruar financim dhe mbështetje teknike për pastrimin e territoreve.

Këto veprime kanë bërë që shumë zona të bëhen të sigurta

për jetën dhe zhvillimin ekonomik të vendit.

Detyra e tyre është pastrimi i vendit nga municionet, për të siguruar jetën e njerëzve në çdo cep të Shqipërisë.

Modernizimi i pajisjeve dhe investimi i vazhdueshëm në kapacitete njerëzore e kanë transformuar këtë Togë në një nga më të rëndësishmet e Forcave të Armatosura.

Specialistët EOD kanë vepruar në disa prej territoreve më të rrezikshme në vendin tonë, ku minat dhe eksplozivët

e paplasur kanë qenë një kërcënim serioz për komunitetet lokale. Disa nga këto zona përfshijnë:

Kufiri me Kosovën – Gjatë dhe pas luftës në Kosovë, shumë zona kufitare me Shqipërinë u ndotën me mina dhe eksplozivë të mbetur nga konfliktet. Rajone si Tropoja, Kukësi dhe Hasi, janë pastruar nga ekipet EOD;

Veriu dhe verilindja e Shqipërisë – Zona malore të prekura nga lëvizjet ushtarake të viteve të kaluara, ku janë zbuluar municione të paplasura dhe mina të mbetura nga epoka komuniste;

Ish-zonat ushtarake, ish-repartet ushtarake dhe depot e municioneve në Shqipëri, sidomos në Gërdec, ku shpërthimi i madh i vitit 2008 la pas shumë eksplozivë të rrezikshëm;

Zona e Dumresë – Një zonë me shumë ish-depo municionesh, ku janë gjetur eksplozivë të paplasur të mbetur nga periudha e kaluar;

Bregdeti jugor – Disa zona afër bazave të vjetra ushtarake kanë pasur mbetje eksplozive, duke përfshirë gadishullin e Karaburunit dhe Sazanin.

Pastrimi i këtyre territoreve ka shpëtuar jetë dhe ka hapur rrugën për zhvillimin ekonomik dhe turistik të tyre.

Krenar për djemtë dhe vajzat tona, të përkushtuar në punën dhe misionin e pastrimit të vendit nga municionet e rrezikshme!

Që prej krijimit, 25 vjet më parë, kompania e Asgjësimit të Municioneve të Pashpërthyer EOD ka luajtur një rol të pazëvendësueshëm jo vetëm në sigurinë e reparteve ushtarake dhe territoreve përreth, por edhe në sigurinë e banorëve dhe veprave civile.

Prej 8 vitesh efektivët e EOD kontribuojnë në grup-batalionin e NATO-s në Letoni, duke bërë një punë të jashtëzakonshme për të mbrojtur dhe siguruar interesat e Aleancës së NATO-s. Përulemi me respekt ndaj sakrificës sublime të dëshmorëve: major Klodian Tanushi, kapter Agim Mekollari, rreshter Namik Gjolena, tetar Sadik Basha dhe nëntetar Zarife Hasanaj.

ANJEZA MUSOLLARI,
Shefe e Sektorit të Botimeve

Ushtaraku që sfidën e ka kthyer në moton e jetës

Me kalimin e viteve, çdo sfidë është kthyer në një histori force dhe krenarie, ndaj në 80-vjetorin e krijimit të një prej institucioneve elitë të arsimit në Shqipëri, Shkollës ‘Skënderbej’, ku ti nise rrugëtimin tënd me uniformën e gjelbër në moshën 14-vjeçare, një djalë i ri me ëndrra të mëdha, me pasion dhe përkushtim për këtë thirrje që u bë pjesë e shpirtit tënd.

Sot, pas 40 vitesh shërbimi, ti je ende po ai njeri, i fortë, i vendosur, me zemrën të mbushur me dashuri për këtë detyrë që nuk ka qenë kurrë thjesht një punë për ty, por një mision i shenjtë. Koha ka bërë të sajën, ai djali i ri me shkëlqim në sy është sot një burrë me përvojë dhe me një histori të gjatë sakrifice pas shpatullave. Ke kaluar mes stuhish, sfidash, ke përballuar mungesën në shtëpi për të qenë aty ku atdheu të ka thirrur.

Djali ynë të shikon me admirim, e sheh forcën tënde dhe ndjen krenari për ty. Ai e di se çfarë do të thotë të kesh një baba që i ka dhënë vendit gjithçka, por që kurrë nuk e ka harruar familjen e tij. Ai rritet duke ndjekur shembullin tënd, duke mësuar se nderi, besnikëria dhe përkushtimi janë vlera që nuk blihen, por fitohen me punë dhe sakrificë.

Çdo sakrificë e jotja nuk ka qenë e kotë, çdo mëngjes që je zgjuar para diellit dhe çdo natë që ke qëndruar zgjuar për detyrën tënde ka lënë një gjurmë të pashlyeshme.

Ushtaraku që sfidën e ka kthyer në moton e jetës

Nuk ka jetë të lehtë për një ushtarak. Çdo ditë është një betejë, jo vetëm në shërbim të atdheut, por edhe me veten, me lodhjen, me mungesën, me vendimet e vështira që duhet të marrë. Dhe ti, nuk ke kërkuar rrugë të lehta. Që ditën kur veshe për herë të parë atë uniformë, e ke ditur se kjo nuk do të ishte thjesht një zgjedhje profesionale, por rrugëtim i jetës.

Sfidat nuk të kanë thyer, përkundrazi, të kanë bërë më të fortë. Ato kanë qenë provat që të kanë formuar si njeri, si luftëtar, si një figurë e palëkundur mes stuhive.

Në momentet kur të tjerët dyshonin, ti ke qëndruar i pathyeshëm. Në ditët kur rruga dukej e errët, ti ke gjetur dritën brenda vetes.

Ti nuk e ke parë sfidën si pengesë, por si mundësi. Nuk je tërhequr kurrë përballë vështirësive, sepse e di që vetëm ai që guxon dhe përballet, arrin të ecë përpara. Dhe kjo është arsyeja pse sot je njeriu që je, një njeri me vlera, me përvojë, me një histori që frymëzon.

Motoja jote ka qenë dhe mbetet: “Asnjë sfidë nuk është më e madhe se vendosmëria ime”. Dhe kjo është arsyeja pse të gjithë ata që të njohin, të shohin me respekt dhe krenari.

Sepse ti nuk je thjesht një ushtarak

Ti je shembulli i një njeriu që sfidën e ktheu në forcë dhe uniformën në një nder të përgjithshëm. 40 vite në rrugëtimin e vështirë të ushtarakut, kurrë nuk u zmbrapse, 40 vite nuk janë thjesht një numër, por një jetë e tërë e shkrirë në disiplinë, sakrificë dhe përkushtim. Janë vite të kaluara mes stuhive dhe diellit, mes sfidave dhe triumfeve, mes betejave të jashtme dhe atyre të brendshme. Që në hapin e parë, e dije se rruga e një ushtaraku nuk do të ishte e lehtë. Net pa gjumë, urdhra të fortë, detyra që kërkonin gjithçka nga ti. E megjithatë, asnjëherë nuk u zmbrapse. Nuk lejon që lodhja të të thyejë, as frika të të ndalë. Ti ke qëndruar i pathyeshëm, i vendosur, gjithmonë i gatshëm të përballësh me çdo sfidë.

Në këto 40 vite ke parë shumë, sakrifica që vetëm një ushtarak mund t'i kuptojë. Uniforma jote nuk është thjesht një veshje, është një pjesë e shpirtit tënd, një emblemë që e ke mbajtur me krenari. Sot, pas gjithë këtyre

viteve, mund të shikosh pas dhe të thuash me bindje: “Nuk u dorëzova. Nuk u zmbrapsa. Unë qëndrova dhe i qëndrova besnik betimit tim!”.

Krenaria nuk matet me gradat që ke mbajtur, por me respektin që ke fituar

Dhe ti, pas 40 vitesh, nuk je thjesht një ushtarak me përvojë, je një simbol i forcës, një dëshmi e palëkundur e një jete të jetuar me nder dhe dinjitet.

Sepse një ushtarak i vërtetë nuk tërhiqet kurrë. Ai ecën përpara, gjithmonë. Dhe ti je prova më e mirë e kësaj.

Një ushtarak i vërtetë para së gjithash është njeri...

Nuk është vetëm uniforma që vesh, por zemra jote e madhe, përkushtimi yt, sakrifica jote, janë ato që të bëjnë një njeri të jashtëzakonshëm.

Ne jemi mirë, sepse e dimë që po bën atë që ke ëndërruar gjithmonë. Por, mbi të gjitha, e di që çdo hap që hedh është për ne, për të ardhmen tonë, për sigurinë dhe lumturinë tonë. Një ushtarak është i fortë dhe i qëndrueshëm, por jo i pandjeshëm. Dashuria e tij shprehet në mënyra të heshtura, në mbajtjen e premtimeve, në përgjegjësinë për sigurinë e familjes dhe në kthimin gjithmonë në shtëpi, sado larg të jetë dërguar. Nuk është gjithmonë i pranishëm fizikisht, por zemra e tij është gjithmonë aty. Ai di të dojë me veprime, jo vetëm me fjalë. Një njeri me uniformë është i strukturuar, i disiplinuar dhe i mësuar të respektojë hierarkinë dhe urdhrat. Ky mentalitet reflektohet edhe në familje, ai beson në vlerën e rregullit, përgjegjësisë dhe organizimit.

Nuk është i ashpër, por kërkon që gjërat të kenë një strukturë, ashtu si në jetën e tij profesionale.

Një ushtarak e sheh fjalën e dhënë si të shenjtë. E njëjta gjë vlen edhe për premtimet e tij në familje.

Në çdo vendim që merr, ai shpesh duhet të zgjedhë midis familjes dhe detyrës. Dhe megjithëse detyra e thërret larg, familja është arsyeja pse ai lufton.

Ai është mburojë për vendin dhe një mbrojtës për familjen. Kjo e bën të fortë, por ndonjëherë edhe të heshtur për ndjenjat e veta.

Rrugëtimi i një ushtaraku nuk është kurrë vetëm. Pas çdo uniformë qëndron një familje, një nënë e cila lutet, një baba krenar, një bashkëshorte mbështetëse dhe fëmijë që presin me padurim kthimin e një heroi.

Ashtu si ushtarakët mbrojnë atdheun me guxim dhe përkushtim, familjet e tyre janë shtylla e forcës së tyre.

Është mbështetja, dashuria dhe mirëkuptimi i familjes që i jep një ushtaraku forcën për të qëndruar i palëkundur përballë sfidave dhe sakrificave.

Të jetosh me një ushtarak do të thotë të mësosh të jesh e fortë. Do të thotë të mbështetesh në dashurinë dhe besnikërinë e tij, edhe në mungesë. Por mbi të gjitha, do të thotë të ndjesh krenari, për atë që ai është, për shërbimin e tij dhe për vlerat që sjell në familje.

Në fund, një bashkëshorte do të thoshte: “Ai është burri im, është njeriu im i fortë, dhe pavarësisht sakrificave, ai është gjithmonë heroi ynë”.

HALIL RAMA, MJESHTËR I MADH

Pas një karriere të shkëlqyer në Forcat e Armatosura të RSH, Hamdi Doda, me dekretin e Presidentit Nr.87, datë 28.02.2025 ka marrë gradën madhore ‘Gjeneral Brigade’. Ai është ndër të vetmit ushtarakë me origjinë nga Muhurri, që ka përfaqësuar Shqipërinë në NATO dhe që ka takuar Sekretarin Amerikan të Shtetit, John Kerry dhe Sekretarin Amerikan të Mbrojtjes Donald Rumsfeld, si përfaqësues i FA-së, pjesëmarrës në Misionin “Liria e Irakut”. Karriera e tij në strukturat e Forcave tona të armatosura njeh ngjitje, nga Komandant i Kompanisë së Ndërlidhjes në Brigadën e Këmbësorisë, Muhurr, shef ndërlidhje në Batalionin e Tankeve në Dovolani dhe Batalionin e Parë të Brigadës së Këmbësorisë Bulqizë, Komandant i Kompanisë së Radios në Batalionin e Ndërlidhjes të Divizionit të 8-të të Këmbësorisë në Tiranë, Drejtor i Drejtorisë së Ndërlidhjes në Shtabin e Përgjithshëm të Forcave të Armatosura, Komandant i Agjencisë së Sistemeve të Ndërlidhjes dhe Informacionit, Rrapi i Treshit (ish-Brigada e Ndërlidhjes), dhe deri detyrë Komandant i Agjencisë së Sistemeve të Ndërlidhjes dhe Informacionit në Shtabin e Përgjithshëm të Forcave të Armatosura, detyrë të cilën e ushtron edhe sot.

Ai ka lindur, më 5 maj 1970, në fshatin Vajmëdhej të Rrethit të Dibrës. Ka kryer shkollën fillore në fshatin e lindjes dhe atë 8-vjeçare (1980-1984) e të mesme të përgjithshme në Shkollën “Nexhat Agolli” në Muhurr (1984-1988). Nga viti 1988-1992, ka studiuar dhe është diplomuar në Akademinë Ushtarake të Forcave të Armatosura, në Specialitetin Ndërlidhje, në Tiranë. Nga fëmijëria mban mend dhe kujton me respekt të veçantë mësuesit e tij, nga klasa e parë deri në klasën e tetë si dhe shokët e shoqet e klasës, sakrificat e tyre, përkushtimin, vështirësitë, gjithashtu dhe aktivitetet sportive (spartakiada) që bëheshin në ato kohë. Kujton me nostalgji momentet kur zhvilloheshin ndeshjet e futbollit midis shkollave të mesme ku mbronte, si shqiptonjë portën e ekipit të shkollës. Edhe pse i vogël në moshë u zgjodh dhe u aktivizua si “gardian i portës” për ekipin e kooperativës së Muhurrit. Kështu ai ruan respekt të veçantë për mësuesit e klasës së parë, Bilal Rina dhe Sinan Tanushi (nga klasa e parë deri në klasën e katërt). Të njëjtin respekt ruan edhe për mësuesit e shkollës 8-vjeçare, në veçanti për mësuesen kujdestare Hike Iskurti (Hoxha) dhe për mësuesit e shkollës së mesme, si Sadik Selishta, Fadil Bushi, Shahin Lazri, Lavdrim Shehu dhe Fehmi Mikli, por edhe për Drejtorët e shkollës së mesme Gafurr Zoto dhe Baftjar Gazidede/Shehu.

Në shkollë u njoh dhe me Nadiren, një nxënëse e shkëlqyer, e cila më pas erdhi në Universitet dhe sot është nëna e dy fëmijëve të tyre, Enriku dhe Lusjela. Enriku ka përfunduar studimet e larta, bachelor për shkencë ekonomike “Economic Sciences” në Universitetin “Libre du Bruxelles” në Bruksel, në gjuhën frënge, kurse vajza, Lusjela, ka përfunduar studimet e larta në Universitetin “Epoka”, dega Informatikë Ekonomike “Business Informatics” në Tiranë, si dhe ka përfunduar me rezultate të larta studimet master në fushën e sigurisë kibernetike “Digital Forensic and Information Security” në Mbretërinë e Bashkuar pranë Universitetit “East London University”.

Gjeneral brigade Hamdi Doda është i biri i Dine Dodës, një burrë i nderuar, me ndikim në komunitet dhe i vlerësuar publikisht në zonën e Muhurrit dhe më gjerë në gjithë Dibrën.

Hamdi Doda, në vitin 1992 merr titullin “Oficer Aktiv” me gradën “Nëntoger” dhe emërohet Komandant i Kompanisë së Ndërlidhjes në Brigadën e Këmbësorisë, Muhurr. Nga viti 1993 deri në vitin 1995 ka punuar shef ndërlidhje në Batalionin e Tankeve në Dovolani dhe Batalionin e Parë të Brigadës së Këmbësorisë Bulqizë, Dibër. Nga Nëntori i vitit 1995 deri në Qershor të vitit 1997 ka studiuar në Turqi, ku është diplomuar për Gjuhën Turke, në Institutin Ushtarak të Gjuhës Turke në Stamboll, si edhe kursin bazë të Oficerit për Ndërlidhje, në Shkollën Ushtarake për Ndërlidhjen dhe Elektronikën në Ankara, Turqi. Në përfundim të studimeve në Turqi, për rreth një vit, ka ushtruar detyrën e komandantit të Kompanisë së Radios në Batalionin e Ndërlidhjes të Divizionit të 8-të të Këmbësorisë në Tiranë. Gjatë kësaj periudhe kujton me nostalgji profesionale Certifikimin e grupit të Fundit të Radio-telegrafistëve në rang Force të Armatosur. Nga marsi i vitit 1998 deri në tetor të vitit 2008 ka ushtruar detyra të ndryshme në Regjimentin Komanda Zall-Herr, fillimisht si komandant toge dhe Specialist për Planëzimin dhe Menaxhimin e Sistemeve të Ndërlidhjes dhe Informacionit deri në Shef Ndërlidhje Regjimenti.

Ditëlindja e 29-të, gjatë luftës së Kosovës

Në mars të vitit 1999, së bashku me trupat komando dislokohehet në Perollaj për të mbrojtur dhe siguruar me përkushtim kufirin midis Kosovës dhe Shqipërisë, vija kufitare nga Morina - Kukës, Qafë Prush dhe deri në Qafë Morinë - Tropojë. E paharruar për të është ditëlindjen e 29-të (në Maj të vitit 1999) që i takoi ta festonte në një nga pozicionet e Artilerisë Tokësore, të ndërtuar

HAMDI DODA, GJENERALI QË KA PËRFAQËSUAR SHQIPËRINË NË NATO

nga regjimi komunist. Nuk i harron ato momente lufte kur së bashku me kolegët festonin në një ambient të përshtatur për “Bar - kafe”, si edhe dhuratën e bërë nga shokët: një kapele dhe një peshk (dekorativ).

Në periudhën tetor 2004 - prill 2005, Hamdi Doda përzgjidhet dhe merr pjesë në kontingjentin e katërt të Misionit “Liria e Irakut” (“Iraqi Freedom Mission”). Së bashku me 70 veta personel të Regjimentit Komando kryejnë me sukses misionin fisnik dhe kthehen në Atdhe. Ajo që është për t’u nënvizuar është mirënjohja e madhe dhe vlerësimet shumë pozitive të dhëna nga forcat aleate, paqeruajtësit shqiptarë, lidhur me aftësitë dhe profesionalizmin e demonstruar gjatë zbatimit të detyrave, si dhe takimi me Sekretarin Amerikan të Shtetit, John Kerry, i cili në janar 2005, vizitoi Bazën e Mosulit, ku krahas forcave Amerikane ishin të dislokuar edhe Forcat Shqiptare. Në mënyrë speciale bëri një takim me drejtuesit e trupave Amerikane, ku morën pjesë edhe oficerët e kontingjentit shqiptar (kjo e kërkuar nga ana e tij). Në takim vlerësoi me nota maksimale kontributin e vendit tonë si dhe shkallën e lartë të profesionalizmit të treguar nga gjithë kontingjenti. Ish-presidenti i SHBA-ve, Xhorxh W. Bush, në dhjetor 2008, ka shprehur mirënjohje dhe vlerësim për kontributin e dhënë nga FA të Republikës së Shqipërisë, në kuadër të misionit gati pesëvjeçar në operacionin e koalicionit, “Liria e Irakut”, duke theksuar: “Tashmë që forcat ushtarake shqiptare përfundojnë shërbimin e tyre të gjatë në Irak, kam dëshirë të shpreh mirënjohjen e thellë të Shteteve të Bashkuara për qeverinë dhe popullin e Shqipërisë, për trupat që kanë kontribuar për forcën ndërkombëtare në Irak nga prilli i 2003 deri në dhjetor të 2008. Populli i Shqipërisë duhet të jetë krenar për pjesëmarrjen e suksesshme për të ndihmuar Irakun që të sigurojë lirinë e vet. Ne presim me gëzim të shërbejmë së bashku me kontingjentet e ardhshme shqiptare në mbrojtje të lirisë. Eksperienca jonë e përbashkët në Irak, tregon shembullin më të mirë sesi partneriteti midis vendeve tona është thelluar në vitet e fundit”, duke shprehur optimizmin se lidhjet e Shqipërisë do të forcohen ndërkohë që Shqipëria zë vendin e saj si anëtare e NATO-s, duke rritur bashkëpunimin me qeverinë amerikane.

Takimi me Sekretarin Amerikan të Mbrojtjes

Në muajin shtator të vitit 2006 Hamdi Doda përzgjidhet si përfaqësues i FA-ve të Shqipërisë, pjesëmarrëse në misionin, për t’u takuar me Sekretarin Amerikan të Mbrojtjes Donald Rumsfeld. Ky ishte një takim i veçantë dhe i paharruar edhe për vajzën Lusjela, vetëm 6 vjeçe, e cila përzgjidhet për t’i dhuruar tufën me lule të freskëta Zotit Rumsfeld. Për këtë takim mediat e asaj kohe shkruan me germa të mëdha “Dibranja e vogël që thyen Protokollin”, i shtrëngon dorën Sekretarit Amerikan të Mbrojtjes. Gjatë periudhës që shërbeu në Njësinë Elitare të Forcave të Armatosura “Trupat Komando”, Hamdiu drejtoi grupin e punës për hartimin e projektit për modernizimin e rrjeteve kompjuterike në këtë njësi, projekt i cili u finalizua me sukses. Në mars të vitit 2007 nisjet me studime në Shtetet e Bashkuara të Amerikës, fillimisht në Institutin e Gjuhës Angleze në Bazën Ajrore “Lack Land Air Force Base, në Teksas (mars-korrik 2007). Bazuar në rezultatet e shkëlqyera vlerësohet me “Certificate of Achievements”. Po në të njëjtën periudhë, arrin të mbrojë me certifikatë edhe gjuhën angleze. Në gusht të vitit 2007 deri në janar të vitit 2008 ndjek studimet në Korpusin e Trupave Amerikane të Ndërlidhjes, Baza Ford Gordon, Augusta, Georgia SHBA. Në përfundim të studimeve renditet si

studenti më i mirë ndërkombëtar, ku vlerësohet me Certifikatë Nderi. Pas kthimit nga studimet në Amerikë, për një periudhë të shkurtër emërohet specialist për Sistemet Statike në Komandën e Forcës së Bashkuar, në Plepa Durrës. Në tetor të vitit 2008 emërohet Shef i Degës së Ndërlidhjes në Komandën e Forcave Detare, Plepa, Durrës, detyrë të cilën e kryen me sukses deri në korrik 2012, ku krahas detyrës funksionale drejton edhe grupin e punës për hartimin e studimit për mirëmbajtjen e Sistemit të Vëzhgimit të Hapësirës Detare. Në dhjetor të vitit 2009 fiton të drejtën për herë të dytë, për të ndjekur Kursin për Menaxhimin e Burimeve të Mbrojtjes, në një nga Institutet më të njohura në Amerikë, Instituti i Menaxhimit të Burimeve të Mbrojtjes, “Defence Resource Management Institute”, Monterey, Kaliforni.

Në korrik të vitit 2012, Hamdi Doda përzgjidhet për të punuar për një periudhë tre vjeçare si Oficer Shtabi për Ndërlidhjen në Përfaqësinë Ushtarake të Republikës së Shqipërisë në NATO. Gjatë kësaj periudhe përfaqëson denjësisht Forcat e Armatosura të Republikës së Shqipërisë në Bordin e Konsultim-Komandim-Kontrollit të NATO-s. Pas përfundimit me sukses të detyrës në NATO, nga korriku i vitit 2015 deri në shtator të vitit 2018 emërohet Oficer Shtabi për Planëzimin, Standardizimin dhe Implementimin e Objektivave të Kapaciteteve në Drejtorinë e Ndërlidhjes në Shtabin e Përgjithshëm të Forcave të Armatosura. Gjatë kësaj periudhe, krahas detyrës funksionale si ekspert i fushës, merr pjesë në grupe pune për hartimin e kërkesave operacionale për modernizimin e sistemeve të ndërlidhjes dhe informacionit në nivel Force të Armatosur, gjithashtu përfaqëson Drejtorinë e Ndërlidhjes në takimet Bilaterale me NATO-n, lidhur me implementimin e Objektivave të Kapaciteteve.

Në vitin 2018 Hamdi Doda ka marrë pjesë në misionin e NATO-s, KFOR, në Kosovë. Në përfundim të misionit është dekoruar me medalje nga Komandanti i KFOR-it, gjeneralmajor Salvatore Cuoci për kontribut të shquar në mision. Në shtator të vitit 2018 emërohet Drejtor i Drejtorisë së Ndërlidhjes në Shtabin e Përgjithshëm të Forcave të Armatosura (niveli më i lartë i detyrës/përfaqësimit për një oficer Ndërlidhje). Gjatë kësaj periudhe, krahas pjesëmarrjes në grupe pune dhe borde për standardizimin dhe modernizimin në nivel Force të Armatosur, përzgjidhet si anëtar i grupit të punës në nivel kombëtar, ngritur me Urdhër të Kryeministrit për hartimin e Strategjisë Kombëtare për Sigurinë Kibernetike. Në prill të vitit 2019 emërohet Komandant i Agjencisë së Sistemeve të Ndërlidhjes dhe Informacionit të Rrapi i Treshit (ish Brigada e Ndërlidhjes) detyrë të cilën e ushtron edhe sot.

Në shtator 2019 Hamdi Doda është promovuar me gradën “Kolonel”. Ai, krahas studimeve dhe kualifikimeve brenda vendit ka kryer studime afatgjatë dhe afatshkurtër jashtë vendit, ku mund të përmendim, kursin Bazë të Oficerit të Ndërlidhjes në Ankara, Turqi, Kursin e Kapitenit të Karrierës dhe Kursin e Menaxhimit të Burimeve të Mbrojtjes në Shtetet e Bashkuara të Amerikës, si dhe Program Studimin për Sigurinë Kibernetike “George C Marshall” në Oberamergau Gjermani. Gjeneral brigade Doda në vitin 2011 përfundoi Kursin e Komandës dhe Shtabit të Përgjithshëm pranë Akademisë së Mbrojtjes së FA-së, ku fitoi Gradën Shkencore “Master Shkencor në fushën e Sigurisë dhe Mbrojtjes”.

Në vitin 2017 përfundoi Kursin e Lartë të Oficerit pranë Akademisë së Forcave të Armatosura, dhe në vitin 2023 përfundoi Kursin e Lartë të Sigurisë dhe Mbrojtjes, pranë Kolegjit të Mbrojtjes dhe Sigurisë.

Ai ka marrë pjesë dhe kontribuar, në konferenca, seminare, workshope dhe grupe pune, veçanërisht në fushën e Ndërlidhjes dhe Sigurisë Kibernetike, si brenda dhe jashtë vendit. Përgjatë karrierës 33-vjeçare në FARSH, për shërbimet e kryera, gjeneral brigade Doda është nderuar me një numër medaljesh karriere, shërbimesh të veçanta në MM dhe SHP. Gradat i ka fituar një e nga një, ashtu si e detyron rregullorja e gradave në ushtri.

Ka përfaqësuar vendin tonë në konferenca, takime dhe seminare ndërkombëtare në fushën e Ndërlidhjes dhe Sigurisë Kibernetike. Në vitet 2010-2011 ka mbrojtur provimet pasuniversitare në Inxhinieri Elektronike si dhe ka mbrojtur gjuhën angleze pranë Fakultetit të Gjuhëve të Huaja në Tiranë. Ka shërbyer si përkthyes në gjuhën turke për grupin e eksperteve turq të atashuar në Regjimentin Komando në Zall-Herr, Tiranë. Për pjesëmarrjen në misionin ndërkombëtar është dekoruar me medalje e tituj nderi si me, “Medaljen e Shërbimit Ushtarak”. Gjeneral Doda ka trajtuar kryesisht tema për Ndërlidhjen, Sigurinë Kibernetike dhe Masat për Sigurinë e Sistemeve të Komunikimit e Informacionit në FA.

Me kualifikimet në SHBA, Turqi, Gjermani e Austri dhe eksperiencat e vyera e karrierën e tij të shkëlqyer, gjeneral Hamdi Doda radhitet me ushtarakët më të zotë të Forcave tona të armatosura.

Kolonel Hamdi Doda, aktualisht me detyrë Komandant i Agjencisë së Sistemeve të Ndërlidhjes dhe Informacionit në Shtabin e Përgjithshëm të Forcave të Armatosura, me propozimin e Ministrit të Mbrojtjes merr gradën madhore ‘Gjeneral Brigade’, me dekretin e Presidentit të Republikës SH.T. z Bajram Begaj nr. 87, datë.28.02.2025.

KAPITEN (P) VERI TALUSHLLARI

Skënderbegasit në Nju Jork hapin festimet e 80-vjetorit të shkollës “Skënderbej”

Një e diel e bukur marsi këtu në Nju Jork. Ora 12.00 “63 Bar”, një klub shqiptarësh në Rixhvd, Kuins, ka marrë pamje festive. Së bashku me zonjën Dirka Xhakolli, në rolin e Sekretarit të Përgjithshëm dhe zëvendës presidentes së Shoqatës SKËNDERBEJ, bëjmë mikpritësin. Vijnë nga çdo cep i metropolit të famshëm ish - skënderbegas të brezave të ndryshëm. Kreun si më i moshuari e mban Haxhi Sejdarasi, skënderbegas i vitit 1961, e më i riu, i diplomuar në fund-vitet ’80 është Xheladin Hoxha.

“Nuk më mbante vendi, - thotë Besnik Pazaj, që ka ardhur nga Nju Xhersi, i mbështetur në një karrige me rrota, për shkak të një aksidenti. - I thashë djalit, hajde të shkojmë, dua të takoj shokët, vëllezërit. Kam qenë skënderbegas unë, kam kaluar vështirësi ku e ku më të mëdha! E kur? Kur isha 15 vjeç djalë!”.

Salla mbushet me tingujt e muzikës dhe zërit të këngës së njohur të Skënderbegasit, kënduar nga Kujtim Turku. Takohen shokë e miq, disa edhe pas vitesh e dekadash, e, ndërsa Flutura Zekaj, Blerta Gjevori dhe Përparim Seitaj kujdesen për shtrimin e tavolinave, bisedat kanë hyrë në rrjedhën e kujtimeve.

Presidenti i Nderit i Shoqatës, prof. kolonel (P) Gëzim Mustafaj është kujdesur që në monitorin e madh në mur të shfaqen dokumentarë dhe foto e video nga jeta jonë në atë shkollë. Ai flet për historikun e Shkollës ‘SKËNDERBEJ’, nga ajo ditë e largët e 28 Marsit 1945, kur bankat e saj u mbushën me rreth 200 partizane e partizanë të vegjël, detyra e të cilëve, tani që Shqipëria ishte çliruar nga nazifashistët, do të ishte lufta për dije. Në fjalën e tij, z. Gëzim përshkruan rrugëtimin e Shkollës, rritjen dhe formimin e atyre rreth 33 mijë nxënësve që i dhanë shkëlqim jo vetëm emrit të Shkollës, por edhe mbajtën mbi supë me dinjitet çdo detyrë e përgjegjësi, në radhët e Ushtrisë, por edhe në çdo fushë të jetës ku i thirri Atdheu. Ai nuk harron të vlerësojë komanduesit dhe mësuesit tanë, për gjithçka të mirë na mësuan dhe edukuan. Ky përshkrim i bën edhe më të prekshme vitet tona të rinisë e të asaj Shkolle që me arsye quhet Legjendë.

Në monitor shfaqet Gazeta ‘KALORËSIT E SKËNDERBEUT’. Është nr.3 i gazetës online të Shoqatës sonë. Titullin “ia morëm” Fan Nolit, ai e quante veten pikërisht kështu, ‘Kalorës

GËZUAR 80-VJETORIN SHKOLLA JONË E DASHUR “SKËNDERBEJ”!

i Skënderbeut’, por ne menduam se dhe neve na shkonte për mrekulli ai emër. Bëj një koment të shkurtër të shkrimeve, dhe u bëj thirrje pjesëmarrësve të kontribuojnë edhe ata, sepse nuk mund ta mbajnë gazetën vetëm Gëzim Mustafaj, Petrit Xhaferri, Engjëll Zerdelia, Fejzo Lalaj me skicat e tij apo Alessia e vogël që shkruan plot ndjenjë për gjyshin, Qazim Gjevorin.

Festa rrjedh gëzueshëm me shëndete dhe kujtime e tregime nga ato vite. Gazmend Kuçuku, një pilot i ri dhe i shkathët në vitet 90-të kur punonim bashkë në Bazën Ajrore të Kuçovës, është burrrëruar, madje dhe flokët e bukur nuk i ka më. Ai ka ardhur bashkë me një tjetër pilot, Albert Xhafaj, që vetëm disa muaj më parë fluturonte me helikopter në Bazën Ajrore të Farkës, por tashmë ka ardhur të jetojë pranë fëmijëve këtu në NY. Albertit i bën përshtypje lidhja dhe organizimi i ushtarakëve këtu, dhe këtë e shpreh me kënaqësi në fjalën e tij.

Festën tonë nuk mund të mos e lidhim me përgatitjet që MM, Akademia e FA dhe shoqatat e ushtarakëve në Shqipëri po bëjnë për 28 Marsin, dhe Presidenti i ri i Shoqatës, i zgjedhur një muaj më parë, z. Gëzim Shentolli, pasi përshëndet të pranishmit, njofton se i kemi propozuar MM të nderojë dy anëtarë të moshuar të Shoqatës sonë dhe me kontribute të shquara në Ushtrinë Shqiptare, K/Admiral (P) Muharrem Kuçana dhe Kol (P) Bektash Shamenti. Gjithashtu jepen Certifikata Mirënjohjeje për disa anëtarë të Shoqatës sonë.

Dirka Xhakolli, oficerë në pension tashmë, grua, nënë dhe vjehrrë oficerësh amerikanë, madje dhe me baba e vjehërr oficerë, tregon ç’do të thotë të jetosh mes kaq burrave e grave, të gjithë ushtarakë. Astriti, bashkëshorti, i përgjigjet me humor dhe pjesëmarrësit duartrokasën e i përgëzojnë për atdhetarinë, përkushtimin, sakrificat...

Disa nga pjesëmarrësit kanë hedhur në rrjet pamje nga festa dhe miq e dashamirës nga Shqipëria e vende të tjera dërgojnë mesazhe urimi.

Mynyr Saliq, një ish-skënderbegas mallakastriot dëshiron të thotë dy fjalë nga Xheksonvillë, Florida. “Do të kisha ardhur, - thotë, - por jam pak pa qejf. Ju uroj dhe ju përqafoj!”.

Nga Filadelfia përshëndet Petrit Zanaj në emër të Shoqatës “Bijtë e Shqipes” dhe Forumit të Ushtarakëve aty. “Po sa mirë keni bërë o vëllezër! Çfarë force ka pas ajo Shkollë që edhe sot rrezaton jo vetëm kujtime e nostalgji, por edhe ngrohtësi e bashkim, siç jeni bashkuar ju sot! Ku ka më bukur! Është një rast që na bën të ndihemi të rinj. Ju përqafoj dhe më vjen keq që s’jam aty!”.

Këtë keqardhje që nuk munda të vijë e shpreh në koment edhe Subi Çako nga Bostoni. Dhe nga Shqipëria shkruan Gjeneral Bajram Manaj: “Sa dëshirë do të kisha të isha mes jush, siç u ndodha në Boston më 2019! ...Qëndroni të bashkuar, takohuni. Ju përqafoj me mall!”.

Kurse Muharrem Dardha në mesazhin e tij ka fjalët më të mira për Shoqatën tonë e cila, siç thotë ai, e ruan prush të flaktë shpirtin skënderbegas.

E mesazhet e përshëndetjet s’kanë të sosur. Afrimi i 28 Marsit ka trazuar shpirtin skënderbegas. Në këto kohë të trazuara do të donim që Qeveria e RSH dhe ajo e RK të mendojnë seriozisht për rreziqet që u kanosen trojeve shqiptare, të mendojnë për armatimin dhe përgatitjen, por edhe për zinxhirin e komandimit, i cili funksionon vetëm me kuadro të shkolluar, me njohuri të gjera dhe të aftë fizikisht e psikologjikisht. Skënderbegasit kanë treguar se, në kushtet e Shqipërisë, ata janë model i një fidanishteje të shëndetshme për kuadro ushtarakë në të gjitha nivelet.

E pasi bëjmë disa foto për kujtim, ndahemi me njëri-tjetrin të gëzuar që u mblodhëm e festuam, me premtimin të takohemi përsëri në veprimtari të tjera dhe me urimin Gëzuar 80-vjetorin shkolla jonë e dashur “Skënderbej”!

SI NDIKON SPORTI I SHAHUT NË ZHVILLIMIN E NIVELIT USHTARAK?

Sporti i shahut ka një ndikim të rëndësishëm në zhvillimin e nivelit ushtarak për disa arsye. Duke qenë një lojë strategjike, që kërkon aftësi të larta intelektuale dhe mendore, shahu mund të ndihmojë në zhvillimin e shumë aftësive që janë thelbësore në fushën ushtarake.

Ja disa mënyra se si shahu mund të ndikojë në zhvillimin ushtarak:

Përmirësimi i mendimit strategjik: Shahu është një lojë që kërkon të menduarit strategjik dhe planifikimin përpara. Ushtaritë përdorin strategji dhe taktika për të arritur objektivat, dhe aftësia për të menduar disa hapa përpara është thelbësore në betejë. Shahu zhvillon këtë aftësi duke mësuar lojtarët të mendojnë në mënyrë të thellë dhe të planifikojnë veprime të shumta.

Përmirësimi i aftësive për vendimmarrje: Në shah, çdo lëvizje ka pasoja të mundshme dhe është e nevojshme të bëhen vendime të shpejta dhe të sakta. Në situata ushtarake, komandantët dhe ushtarët duhet të marrin vendime nën presion. Shahu ndihmon në përmirësimin e këtyre aftësive vendimmarrëse, duke mësuar lojtarët të bëjnë zgjedhje të informuara dhe të balancuara në kushte stresi.

Përmirësimi i aftësive të koordinimit dhe menaxhimit të burimeve: Shahu kërkon menaxhim të resurseve të kufizuara (siç janë figurat) dhe koordinim të lëvizjeve për të arritur një objektiv të caktuar. Kjo është e ngjashme me menaxhimin e burimeve ushtarake, si njerëzit, armët dhe logjistika, që duhet të koordinohen për të arritur një fitore. Shahu mund të ndihmojë në zhvillimin e aftësisë për të menaxhuar burimet në mënyrë efektive.

Nxitja e disiplinës dhe përqendrimit: Shahu është një lojë që kërkon shumë fokus dhe disiplinë për të arritur sukses. Ushtarët duhet të jenë të disiplinuar dhe të përqendruar gjatë ushtrimeve dhe në terren. Shahu zhvillon këto karakteristika duke inkurajuar një mendje të qetë dhe të përqendruar.

Mësimi nga gabimet dhe analizimi i pasojave: Një pjesë e rëndësishme e shahut është analiza e lëvizjeve dhe mësimi nga gabimet. Në fushën ushtarake, çdo aksion ka pasoja dhe është e rëndësishme që të mësohet nga gabimet e kaluara për të përmirësuar strategjitë dhe taktikat. Shahu mund të ndihmojë ushtarët të zhvillojnë aftësinë për të reflektuar dhe për të mësuar nga çdo dështim.

Zhvillimi i aftësive të komunikimit dhe komandimit: Në shah, lojtarët duhet të mendojnë në mënyrë të qartë dhe të komunikojnë përmes lëvizjeve të figurave, duke krijuar një "komunikim taktik" që mund të krahasohet me mënyrën se si komandantët ushtarakë zhvillojnë strategji dhe komunikojnë me njësitë e tyre. Kondita fizike dhe mendore: Ndërsa shahu nuk është një sport fizik, ai kërkon një përkushtim të madh intelektual dhe mendor. Ushtarët gjithashtu duhet të zhvillojnë aftësi mendore të forta për të përballuar presionin dhe stresin në fushën e betejës. Shahu ndihmon në ndërtimin e këtyre aftësive mendore. Në shah, një lojtar nuk mendon vetëm për lëvizjen aktuale, por gjithashtu për lëvizjet e mundshme që mund të pasojnë. Kjo aftësi për të menduar "përpara" është jashtëzakonisht e dobishme në fushën ushtarake, ku një komandant duhet të parashikojë reagimet e armikut dhe të bëjë manovra që mund të çojnë në avantazh në disa faza të operacionit.

Aftësia për të menduar në terma afatgjatë dhe për të bërë plane në më shumë nivele është thelbësore. Shahu është një lojë që kërkon analizë të thellë të pozicioneve dhe lëvizjeve të mundshme. Pjesëmarrësit duhet të mendojnë në mënyrë analitike dhe të shqyrtojnë mundësi të ndryshme për të identifikuar mundësitë më të mira. Në fushën ushtarake, komandantët përdorin mendimin kritik dhe analitik për të vlerësuar situatat dhe për të kuptuar pasojat e çdo veprimi, duke analizuar mundësitë dhe rreziqet. Shahut kërkon koordinim të vazhdueshëm ndërmjet figurave në fushë. Çdo figurë ka një rol të veçantë, dhe lëvizjet e një prej tyre mund të ndikojnë në të tjerat. Kjo është shumë e ngjashme me fushën ushtarake, ku çdo njësi, nga këmbësoria te artileria, duhet të koordinohet me njëra-tjetrën për të realizuar një operacion të suksesshëm.

Komunikimi dhe koordinimi i efektshëm janë të domosdoshme për të shmangur gabimet dhe për të maksimizuar ndikimin e forcave. Në shah, humbja e një figure ose një gabim mund të çojë në humbje të mundshme, por lojtarët duhet të mbajnë mendjen e qetë dhe të vazhdojnë të planifikojnë. Në luftë, humbjet janë të mundshme, dhe ushtarët duhet të jenë të aftë të përballen me situata të vështira dhe të mbajnë moralin lart. Shahu mëson durimin dhe aftësinë për të vazhduar të luftosh, pavarësisht nga pengesat.

Shahu është një mjet i fuqishëm për zhvillimin e aftësive intelektuale dhe mendore që mund të përdoren direkt në fushën ushtarake, duke ndihmuar në përmirësimin e aftësive të planifikimit, menaxhimit, vendimmarrjes dhe udhëheqjes. Për këto arsye, shumë ushtri përdorin shahun si një mjet për trajnimin e oficerëve dhe ushtarëve, për të përmirësuar aftësitë e tyre strategjike dhe taktike. Aftësitë që zhvillohen në shah mund të aplikohen drejtpërdrejt në fushën ushtarake.

Shahistët e ushtrisë shqiptare janë pjesë e një tradite të gjatë dhe të nderuar që lidhen me zhvillimin e aftësive strategjike dhe intelektuale brenda forcave të armatosura. Disa prej shahistëve më të njohur që kanë kontribuar në historinë e shahut në Shqipëri, veçanërisht në kontekstin ushtarak, janë individë që kanë arritur nivele të larta të arritjeve dhe kanë pasur ndikim në promovimin e shahut si një mjet edukimi dhe trajnimi.

Gjergj Nushi

Gjergj Nushi është një nga shahistët më të njohur në Shqipëri dhe ka pasur një ndikim të madh në zhvillimin e shahut, si në nivelin profesional, ashtu edhe në atë ushtarak. Ai ka marrë pjesë në shumë gara kombëtare dhe ndërkombëtare dhe ka qenë i njohur për aftësitë e tij strategjike. Si ushtar, ai ka kontribuar gjithashtu në promovimin e shahut në radhët e ushtrisë shqiptare.

Bashkim Mema

Bashkim Mema është një tjetër shahist i njohur në Shqipëri, i cili ka pasur një ndikim të rëndësishëm në shpinën

e sporteve mendore dhe shahut. Ai ka marrë pjesë në gara kombëtare dhe ka qenë i njohur për aftësitë e tij taktike dhe strategjike. Mema ka qenë gjithashtu një kontribuues i rëndësishëm në trajnimin e ushtarëve dhe oficerëve në përdorimin e shahut si një mjet për zhvillimin e mendjes dhe aftësive strategjike.

Khavit Meksi

Një tjetër figurë e njohur në shah dhe në ushtrinë shqiptare është Khavit Meksi. Ai ka qenë një shahist i talentuar, duke përfshirë edhe pjesëmarrjen e tij në gara të nivelit të lartë. Meksi ka ndihmuar në zhvillimin e aftësive intelektuale të ushtarëve duke përdorur shahun si një mënyrë për të nxitur mendimin analitik dhe strategjik brenda ushtrisë.

Kolektivë dhe aktivitete të tjera

Po ashtu, shumë oficerë dhe ushtarë të tjerë, që nuk janë të njohur në nivel kombëtar, kanë kontribuar në zhvillimin e shahut brenda ushtrisë shqiptare përmes aktiviteteve të ndryshme dhe trajnimeve. Ushtria ka zhvilluar evente të brendshme dhe gara shahu që janë përdorur si një mjet për të zhvilluar aftësitë e mendjes strategjike dhe për të përmirësuar bashkëpunimin mes oficerëve dhe ushtarëve.

Shahistët që vijnë nga ushtria shqiptare janë shpesh individë të talentuar dhe të përkushtuar që përdorin sportin e shahut për të zhvilluar aftësitë intelektuale dhe strategjike që janë të nevojshme në fushën ushtarake. Megjithatë, emrat e përmendur janë disa nga më të njohurit, dhe ka shumë të tjerë që kontribuojnë në zhvillimin e këtij sporti në ushtri.

BOMBARDIMET QË I DHANË FUND VUAJTJES

24 mars 1999: NATO bombardon Jugosllavinë e atëhershme të përbërë nga Serbia dhe Mali i Zi.

Është kjo lufta e parë në historinë 50-vjeçare të NATO-s kundër një shteti të pavarur. NATO-ja synon t’i japë fund dhunës së presidentit serb Slllobodan Millosheviq ndaj shumicës shqiptare në Kosovë.

Si erdhi deri te bombardimi?

Që nga fundi i Luftës II Botërore, Jugosllavia ishte një shtet federal socialist i përbërë nga gjashtë republika: Sllovenia, Kroacia, Bosnja-Hercegovina, Serbia, Mali i Zi dhe Maqedonia.

Prej vitit 1974, kishte edhe dy krahina autonome, Vojvodina dhe Kosova. Në Kosovë shqiptarët përbënin 80% të popullsisë, ndërsa serbët pretendonin se Kosova ishte “djepi i Serbisë”.

Në vitin 1989, Millosheviqi ia hoqi autonominë Kosovës. Tensionet etnike u shtuan. Kujt i takon Kosova? Pas dekadash rezistence paqësore nga shqiptarët, në vitin 1996, u shfaq Ushtria Çlirimtare e Kosovës, e cila ishte organizatë e armatosur që luftonte kundër reprezaljeve të Serbisë. Ushtria serbe kundërpërgjigjet me sulme masive. Në verën e vitit 1998 në Kosovë filloi lufta.

Vendet e huaja duhet të ndihmojnë për të gjetur një kompromis dhe për t’i dhënë fund luftës. SHBA, Franca, Britania e Madhe, Rusia dhe Gjermania i ftojnë palët në negociata në Rambuje afër Parisit. Plani është të arrihet një marrëveshje e përkohshme për autonominë e Kosovës. Pas disa takimeve në Francë dhe një vizite përfundimtare të diplomatit amerikan Richard Holbrooke në Beograd, negociatat dështuan. Jugosllavia nuk dëshiron ta nënshkruajë marrëveshjen.

Dështimi i bisedimeve në Rambuje

Florian Bieber, ekspert i Evropës Juglindore, kujton në një intervistë për DW se në atë kohë pala ndërkombëtare “nuk donte t’i zgjaste negociatat pafundësisht, sepse në Kosovë vijonte ‘spastrimi etnik’ dhe dhuna. Perëndimi kishte parasysh edhe Bosnjë-Hercegovinën, ku qeveria serbe u përpoq të krijonte fakte në terren përmes taktikave të ngecjes së negociatave. Ekzistonte frika se nëse negociatat zvarriten ato janë të pasuksesshme dhe më pas përballen edhe me më shumë viktima”.

“Më 24 mars 1999, filluan bombardimet për të ndalur dhunën e forcave serbe ndaj shqiptarëve. ‘Operacioni i Forcave Aleate’ nuk ka mandat nga OKB-ja. Pa miratim nga KS i OKB-së ndërhyrja binte ndesh me të drejtën ndërkombëtare.

Por NATO nuk mund të bënte sehir, kur Serbia dëbonte popullsinë shqiptare dhe bënte një luftë kundër Ushtrisë Çlirimtare të Kosovës. Kjo do të sillte shumë më tepër shpërngulje dhe viktima. Kështu që NATO-ja u përball me një dilemë të vërtetë në atë pikë. Pra, vërtet që ndërhyra ishte në kundërshtim me të drejtën ndërkombëtare, por ajo ishte legjitime”.

Ndërhyrja legjitime e NATO-s

Sulmi i NATO-s zgjati 78 ditë. Vlerësohet se 12 deri në 15 mijë njerëz u vranë, mes tyre edhe shumë civilë. U bombarduan jo vetëm caqe strategjike, por edhe ura dhe linja hekurudhore. Por pati edhe caqe që u goditën gabimisht: një kolonë refugjatësh shqiptarë, ambasada kineze në Beograd, një tren në Serbi.... NATO i quan këto ‘dëme kolaterale’.

Lufta e NATO-s në Jugosllavi përfundoi më 9 qershor 1999, me dorëzimin e Millosheviqit dhe nënshkrimin e Marrëveshjes së Kumanovës. Kosova u vendos nën administrimin e OKB-së (UNMIK) e mbështetur nga KFOR-i.

Më 17 shkurt 2008, Kosova shpalli pavarësinë, të cilën e kanë njohur rreth 115 vende, përfshirë edhe Gjermaninë.

Bilanci i sulmeve

Mediat kujtojnë edhe bilancin e sulmeve të NATO-s, të cilat kanë zgjatur 78 ditë. Bombardimet filluan pas aksioneve të shumta të forcave serbe, djegieve dhe dëbimeve masive në vitin 1998 dhe pas dështimit të Konferencës së Rambujesë për një marrëveshje paqësore me Beogradin.

Pasi dështuan edhe përpjekjet e fundit të ndërmjetësuesit të atëhershëm amerikan Richard Holbrooke, bombardimet filluan, më 24 mars 1999, në orën 20:00. Sulmet ndaj forcave serbe u ndërpre në, më 10 qershor 1999, pasi një ditë më parë u nënshkrua Marrëveshja e Kumanovës, me të cilën presidenti i atëhershëm i Republikës Socialiste të Jugosllavisë, Slllobodan Millosheviq, pranoi t’i tërheqë trupat nga Kosova.

Nga bombardimet janë vrarë, sipas vlerësimeve serbe, rreth 1.200 - 2.500 ushtarë dhe civilë serbë. Janë shkatërruar në masë infrastruktura dhe objektet e ekonomisë serbe. Por janë goditur edhe

Operacioni "Allied Forces 1999"

Forcat serbe në Kosovë

Baza ushtarake amerikane në Shqipëri

ura, godina të mediave dhe objekte të tjera civile, si dhe kolona të civilëve, që në atë kohë u cilësuan si “dëme kolaterale”.

Serbia ka vlerësuar se dëmet e sulmeve të NATO-s kanë qenë rreth 29,6 miliardë euro. Humbjet nga ana e shqiptarëve të Kosovës kanë qenë shumë të mëdha. Varësisht prej vlerësimeve thuhet se kanë humbur jetën rreth 15 mijë vetë. Me mijëra njerëz edhe më

tej llogariten si të zhdukur. Ndërkohë që forcat serbe kishin dëbuar me dhunë nga Kosova më shumë se 860.000 kosovarë.

Më 12 qershor u futën në Kosovë trupat ndërkombëtare. Në fillim kishte rreth 37.200 ushtarë nga 36 vende - 30.000 nga vendet e NATO-s. Ndërkohë numri i ushtarëve të huaj në Kosovë është zvogëluar në rreth 5.000.

Vasil Xhaçka është autor i kalendarit të parë ushtarak shqiptar, i botuar në vitin 1945. Ky kalendar ishte një botim i rëndësishëm për organizimin dhe edukimin ushtarak në Shqipëri pas Luftës së Dytë Botërore.

Vasil Xhaçka ishte një ushtarak dhe studiues i njohur, i cili ka kontribuar në zhvillimin e mendimit dhe doktrinës ushtarake shqiptare. Ai ka shkruar disa libra dhe studime në fushën e historisë dhe strategjisë ushtarake.

Ky kalendar ka pasur rëndësi për rregullimin dhe standardizimin e aktiviteteve ushtarake, duke përfshirë planifikimin e stërvitjeve, operacioneve dhe festave ushtarake. Ai ishte një nga hapat e parë në institucionalizimin e një sistemi të rregullt ushtarak në Shqipërinë e pasluftës.

Vasil Xhaçka (1895–1978) ishte një përkthyes dhe shkrimtar shqiptar, i njohur për kontributet e tij në fushën e botimeve dhe letrave shqipe.

Kalendari Shqiptar 1945

Në vitin 1945, Vasil Xhaçka botoi “Kalendarin Shqiptar: 1945”, i cili konsiderohet si kalendar i parë i këtij lloji në Shqipëri, pas Luftës së Dytë Botërore.

Ky botim përmbante informacione të rëndësishme për organizimin dhe edukimin ushtarak, duke shërbyer si një udhëzues për strukturat ushtarake në periudhën e pasluftës.

Kontributet e Tjera

Përveç “Kalendarit Shqiptar”, Xhaçka ka kontribuar në letërsinë shqiptare me vepra të ndryshme. Një nga librat e tij më të njohur është “Si të flasim dhe si të shkruajmë”, i cili trajton çështje të gjuhës dhe stilistikës shqipe.

Gjithashtu, ai ka qenë redaktor i revistës “Ora”, pas mbylljes së gazetës “Telegraf”, duke luajtur një rol të rëndësishëm në zhvillimin e medias shqiptare të kohës.

Kontributet e Vasil Xhaçkës kanë lënë gjurmë të rëndësishme në kulturën dhe historinë shqiptare, veçanërisht në fushën e botimeve dhe edukimit gjuhësor.

“Kalendari Shqiptar: 1945”, shënoi një moment të rëndësishëm në botimet shqiptare pas Luftës së Dytë Botërore. Ky kalendar kishte disa veçori dalluese:

Përmbajtje Enciklopedike: Përveç funksionit të zakonshëm të një kalendar, ai përfshinte informacione enciklopedike dhe historike, duke e bërë atë një burim të vlefshëm për lexuesit e kohës.

80 vite nga botimi i parë i kalendarit ushtarak

Përfshirja e Ngjarjeve Kombëtare dhe Ndërkombëtare: Kalendar i përmbante të dhëna mbi ngjarje të rëndësishme kombëtare dhe ndërkombëtare, duke ofruar një pasqyrë të gjerë të zhvillimeve historike dhe kulturore.

Përdorimi në Edukimin Ushtarak: Ky botim shërbeu si një mjet edukimi për strukturat ushtarake shqiptare, duke ndihmuar në formimin e kuadrove të reja pas luftës. Këto veçori e bënë “Kalendarin Shqiptar: 1945” një botim të veçantë dhe të rëndësishëm në historinë e botimeve shqiptare.

Ndikimi në Formimin e Kuadrove Ushtarake

Ky botim u përdor si një udhëzues i rëndësishëm për të trajnuar oficerët dhe ushtarët e rinj, duke përfshirë:

Rregullat dhe Disiplina Ushtarake - Informacion mbi rregullat themelore të disiplinës ushtarake dhe organizimin e ushtrisë.

Strategji dhe Taktika - Përshkrime të metodave bazë të luftës dhe strategjive të mbrojtjes.

Histori Ushtarake - Shembuj nga betejat e ndryshme për të edukuar dhe frymëzuar brezin e ri të ushtarakëve.

Edukimi Politik dhe Ideologjik

Në atë periudhë, ushtria shqiptare ishte nën ndikimin e ideologjisë komuniste, dhe kalendar i kishte edhe një komponent edukativ ideologjik, duke përfshirë: Artikuj mbi rëndësinë e mbrojtjes së atdheut sipas parimeve të socializmit; Roli i Bashkimit Sovjetik dhe aleatëve të tij në luftën kundër fashizmit;

Data historike të rëndësishme për lëvizjen antifashiste dhe formimin e ushtrisë shqiptare.

Përdorimi Praktik

Përveç aspektit teorik, kalendar i ndihmonte ushtarët dhe komandantët me informacion praktik mbi: Ditët e festave dhe përvjetorëve të rëndësishëm ushtarakë; Planifikimin e aktiviteteve dhe stërvitjeve ushtarake; Rregullimin e jetës dhe disiplinës në garnizonet dhe bazat ushtarake.

Në tërësi, ky botim nuk ishte thjesht një kalendar, por një mjet i vlefshëm edukimi dhe organizimi për forcat e armatosura shqiptare në një kohë kur vendi po ndërtonte institucionet e tij ushtarake nga e para.

Një meritë tjetër e këtij kalendar i janë fjalët e urta ose thëniet e njerëzve të ditur, të cilat shërbejnë edhe si një kod mirësjelljeje dhe edukate e që ndodhen në fund të shumë faqeve të botimit. Autorët e tyre janë emra shumë të njohur qysh prej lashtësisë e deri në ditët tona, edhe për çështje të kohëve të fundit, të lëmit të etikës, arsimit, shkencës, politikës, kulturës, moralit, jetës së përditshme, shëndetit, sportit, ekonomisë etj. Këto fjalë të urta (pjesë e mençurisë dhe urtësisë botërore) janë shumë të vlefshme e të zgjedhuara me shumë kujdes nga autori, sidomos sot, kur mirësjellja midis njerëzve nuk ka nivele shumë të larta (pavarësisht, nga arsimit, detyra, kultura) dhe forcë lëvizëse kryesore mbetet interesi material. Pra libri, ngërthen e shpalos mirë edhe vektorin edukativ.

Hackathon-i i Inovacionit të NATO-s njih teknologjitë e avancuara për mbrojtjen

NATO dhe Përsheptuesi i Inovacionit të Mbrojtjes për Atlantikun e Veriut (DIANA) mbledhën së bashku më shumë se 60 kompani nga e gjithë Aleanca për të konkurruar në Hackathon-in e parë të Inovacionit të NATO-s. Qëllimi ishte zbulimi i zgjidhjeve të reja teknologjike për të përmirësuar mbledhjen e inteligjencës dhe zbulimin e mjeteve ajrore pa pilot (UAV) dhe të sistemit të luftës elektronike, duke përfshirë mjediset vizuale të degraduara, të tilla si natën.

Sfidat e zhvilluara gjatë konkursit u nxorën drejtpërdrejt nga ato që përballeshin çdo ditë në zonat e luftës si Ukraina. Për të adresuar këto sfida, garuesit u ndihmuan nga mentorë nga DIANA dhe ekosistemi ukrainas i inovacionit.

Hackathon shpërbleu dhjetë kompani për zgjidhjet e tyre të propozuara teknologjike në fusha të tilla si AI, sensorë akustikë, robotikë dhe zbulimi i sistemeve ajrore pa pilot (UAS). Përveç financimit deri në 20,000 euro, ekipeve fituese iu ofrua edhe mundësia për t'u angazhuar më tej me DIANA.

Hackathon i Inovacionit të NATO-s nënvizon përkushtimin e NATO-s për të përshpejtuar zhvillimin dhe adoptimin e teknologjive inovative të mbrojtjes. Ai gjithashtu kontribuon në zbatimin e Udhërrëfyesit të Bashkëpunimit të Inovacionit NATO-Ukrainë dhe mbështet në mënyrë aktive nevojat e Ukrainës nga fusha e betejës.

Përsheptuesi i Inovacionit të Mbrojtjes për Atlantikun e Veriut (DIANA)

Përsheptuesi i Inovacionit të Mbrojtjes për Atlantikun e Veriut (DIANA) është një organ i NATO-s që punon me studiues dhe sipërmarrës kryesorë në të gjithë Aleancën, duke i ndihmuar ata të zhvillojnë teknologji për të mbajtur popullsinë e NATO-s të sigurt. Me më shumë se 200 vende përshpejtuesish dhe qendra testimi në të gjithë Aleancën, DIANA bashkon universitetet, industrinë dhe qeveritë për të punuar me bizneset fillestare dhe novatorë të tjerë për të zgjidhur sfidat kritike të mbrojtjes dhe sigurisë.

DIANA punon duke drejtuar sfidat konkurruese të industrisë. Çdo sfidë bazohet në një problem kritik të mbrojtjes dhe sigurisë dhe u kërkon novatorëve të zhvillojnë teknologji të thella me përdorim të dyfishtë (d.m.th., teknologji që janë të përqendruara në tregjet dhe përdorimet komerciale, por mund të kenë gjithashtu aplikime të mbrojtjes dhe sigurisë) për të ndihmuar në zgjidhjen e tij.

• Në Samitin e NATO-s 2021 në Bruksel, Udhëheqësit Aleatë ranë dakord të nisin DIANA për të nxitur bashkëpunimin transatlantik në teknologjitë kritike, për të promovuar ndërveprueshmërinë midis forcave aleate dhe

përfshijnë inteligjencën artificiale (AI), autonominë, teknologjitë kuantike, bioteknologjitë dhe përmirësimin njerëzor, sistemet hipersonike, hapësirën, materialet e reja dhe prodhimin, energjinë dhe shtytjen, dhe rrjetet e komunikimit të gjeneratës së ardhshme.

• DIANA ka një zyrë rajonale në Londër, Mbretëria e Bashkuar dhe një qendër rajonale në Talin, Estoni. Një tjetër zyrë rajonale është duke u ngritur në Halifax, Kanada. Përveç kësaj, DIANA përdor një rrjet prej më shumë se 20 qendrash përshpejtuesish dhe mbi 180 qendrash testimi në të gjithë Aleancën.

Inovatorët e përzgjedhur në programet e DIANA-s marrin grante jo pakësuese (d.m.th. kapital investimi që nuk kërkon që ata të heqin dorë nga kapitali ose pronësia në kompaninë e tyre) dhe fitojnë akses në vendet e përshpejtuesit dhe qendrat

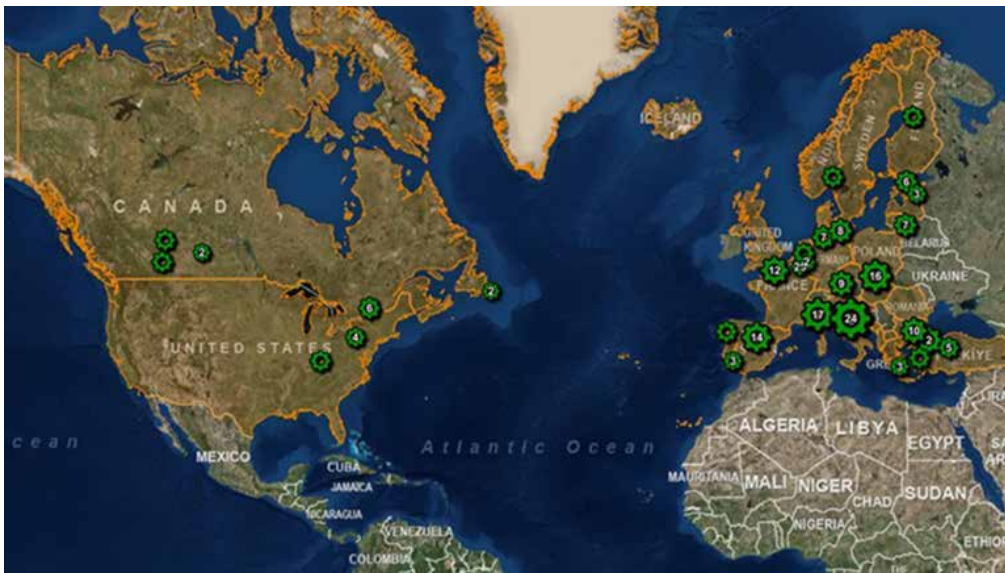
e testimit në të gjithë Aleancën. Faqet e përshpejtuesve të DIANA-s bazohen në objekte ose organizata që janë përzgjedhur nga aleatët për të zbatuar kurrikulat unike të përshpejtimit të DIANA-s me përdorim të dyfishtë (tregtar/mbrojtje dhe siguri). Qendrat e testimit të DIANA-s janë laboratorë, shtretër testimi ose mjedise në terren që janë të disponueshme për testimin, vlerësimin, vërtetimin dhe verifikimin e teknologjive të zhvilluara nga novatorët e përzgjedhur në programet sfiduese të DIANA-s. Vendet e përshpejtuesve dhe qendrat e testimit janë të bazuara në universitete dhe qendra kërkimore ekzistuese në Evropë dhe Amerikën e Veriut, të cilat kanë aplikuar për t'u bashkuar me DIANA-n përmes Ministrive të tyre kombëtare të Mbrojtjes.

Inovatorët gjithashtu kanë akses në një rrjet mentorësh (shkencëtarë, inxhinierë, ekspertë të industrisë, përdorues të fundit dhe ekspertë të prokurimeve qeveritare) dhe një komunitet investitorësh të besuar. Së fundi, DIANA ofron rrugë për të tregtuar si brenda NATO-s si organizatë ashtu edhe me aleatët e NATO-s, duke lidhur novatorët me ushtrinë aleate dhe përdoruesit përfundimtarë qeveritarë, të cilët do të punojnë me kompanitë e përzgjedhura për t'i ndihmuar ata të përshtatin zgjidhjet e tyre me nevojat ushtarake aleate.

Teknologjitë e zhvilluara përmes DIANA mund të marrin gjithashtu fonde nga Fondi i Inovacionit të NATO-s, një fond kapitali sipërmarrës prej 1 miliard euro i krijuar nga një grup aleatësh të NATO-s në Samitin e Madridit 2022. Fondi i parë i kapitalit sipërmarrës shumë-sovran në botë, ai do të investojë fondet e tij gjatë një periudhe 15-vjeçare në bizneset fillestare që zhvillojnë ose përshtatin teknologjitë për mbrojtjen dhe sigurinë. Fondi do t'i japë prioritet investimeve në kompanitë e përshpejtuara përmes DIANA-s që janë me seli në cilindo nga vendet pjesëmarrëse në Fond (i cili aktualisht përfshin 24 aleatë të NATO-s: Belgjikë, Bullgari, Çeki, Danimarkë, Estoni, Finlandë, Gjermani, Greqi, Hungari, Islandë, Itali, Letoni, Lituania, Norvegjia, Portugalia, Luksemburgu, Norvegjia, Rumania, Luksemburgu Spanja, Suedia, Turqia dhe Mbretëria e Bashkuar).

DIANA nisi tre programet e saj të para sfiduese pilot në vitin 2023. Pasi të jetë plotësisht funksionale në vitin 2025, DIANA do të ketë kapacitetin për të punuar me qindra novatorë çdo vit në një rrjet edhe më të gjerë vendesh përshpejtuesish dhe qendrash testimi në të gjithë Aleancën.

Bordi i Drejtorëve të DIANA-s, i cili mbajti mbledhjen e tij të parë në tetor 2022, është përgjegjës për qeverisjen organizative të DIANA-s. Ai drejtohet nga një Kryetar Bordi dhe përbëhet nga një përfaqësues nga çdo vend anëtar i NATO-s. DIANA vepron sipas një karte të miratuar nga Këshilli i Atlantikut të Veriut dhe i raporton Këshillit për aktivitetet e saj.

për të shfrytëzuar inovacionin civil, duke u angazhuar me akademinë dhe sektorin privat.

• Një vit më vonë, në Samitin e NATO-s 2022 në Madrid, të gjithë Udhëheqësit Aleatë miratuan kartën për DIANA-n dhe zbuluan gjurmën e saj fillestare të qendrave të testimit dhe vendeve përshpejtuese.

• DIANA ekziston për të shfrytëzuar mundësitë e paraqitura nga teknologjitë e reja dhe përçarëse, duke rritur avantazhin konkurrues të NATO-s në mbrojtjen dhe sigurinë kolektive. Zhvillimi i aftësive të reja do të përmirësojë aftësinë e Aleancës për t'iu përgjigjur kërcënimeve konvencionale - dhe kërcënimeve që vijnë nga vetë këto teknologji.

• Fushat specifike teknologjike me interes për DIANA-n

Ngritja e sistemeve autonome të armëve: Etika dhe inovacioni në luftën moderne

Një kufi i ri në luftë

Lufta, siç thotë thënia e vjetër, nuk ndryshon kurrë - por mjetet që përdorim për të sigurisht që ndryshojnë. Nga shpatat dhe mburojat tek tanket dhe armët bërthamore, evolucioni i luftës pasqyron ndjekjen e pamëshirshme të njerëzimit për përparimin teknologjik. Sot, ne jemi në prag të një ndryshimi të epokës së sistemeve autonome të armëve (AWS). Këto teknologji, të mundësuara nga intelijenca artificiale (AI), mbajnë premtimin e transformimit të strategjisë ushtarake dhe operacioneve luftarake. Megjithatë, me këtë transformim vjen një kaskadë dilemash etike dhe rreziqe të mundshme që njerëzimi nuk mund t'i lejojë vetes t'i injorojë.

AWS përfshin teknologji të afta për të marrë vendime dhe për të ekzekutuar misione pa kontroll të drejtpërdrejtë njerëzor. Dronët, automjetet robotike dhe raketat e drejtuara nga AI janë vetëm fillimi. Ndërsa kjo valë inovacioni shkon përpara, ajo na detyron të përballemi me pyetje komplekse në lidhje me përgjegjshmërinë, moralin dhe të ardhmen e luftës.

Teknologjia prapa AWS

Në zemër të sistemeve autonome të armëve qëndron AI-ja, që u mundëson makinave të përpunojnë të dhëna, të mësojnë prej tyre dhe të veprojnë bazuar në objektivat e paracaktuara. Ndryshe nga armët tradicionale që kërkojnë operatorë njerëzorë, AWS mund të identifikojë, gjurmojë dhe angazhojë në mënyrë të pavarur objektivat duke përdorur sensorë dhe algoritme të avancuara. Kjo aftësi për të përpunuar sasi të mëdha të dhënash në kohë reale u jep atyre shpejtësi dhe saktësi të paparë në skenarët dinamikë të betejës.

Një shembull i mrekullueshëm është zhvillimi i dronëve autonomë të aftë për inteligjencën e tufës. Këta dronë mund të koordinohen me njëri-tjetrin për të kryer detyra komplekse, të tilla si mbrojtja dërrmuese e armikut ose kryerja e mbikëqyrjes nëpër zona të gjera. Në mënyrë të ngjashme, automjetet robotike tokësore të pajisura me algoritme të mësimi të makinerive mund të lundrojnë në terrene sfiduese dhe t'u përgjigjen kërcënimeve me ndërhyrje minimale njerëzore.

Përparime të tilla ofrojnë avantazhe të rëndësishme taktike, duke përfshirë kohën e reduktuar të përgjigjes dhe rritjen e efikasitetit operacional. Megjithatë, këto risi sjellin gjithashtu rreziqe dhe pasiguri të qenësishme, veçanërisht kur bëhet fjalë për vendimmarrje në mjedise me aksione të larta.

Sfidat Etike dhe Dilemat Morale

Prezantimi i AWS ka ndezur debate të nxehta etike midis politikëbërësve, shkencëtarëve dhe avokatëve të të drejtave të njeriut. Përkrahësit argumentojnë se sistemet autonome mund ta bëjnë luftën më “humane” duke reduktuar viktimat civile dhe duke mbrojtur ushtarët nga dëmtimi. Për shembull, një AWS teorikisht mund të dallojë midis luftëtarëve dhe jo-luftëtarëve me saktësi më të madhe se një ushtar njerëzor nën stres.

Megjithatë, kritikët paralajmërojnë për rreziqet e delegimit të vendimeve për jetë a vdekje makinave. Si mundet një makinë, e udhëhequr vetëm nga kodi, të kuptojë nuancat e moralit njerëzor? Rreziku i paragjykitimit algoritmik i ndërlikon më tej gjërat - një AWS mund të keqidentifikojë një civil si një luftëtar për shkak të programimit të gabuar ose të dhënave të pamjaftueshme të trajnimit. Përveç kësaj, mungesa e mbikëqyrjes njerëzore ngre pyetje kritike në lidhje me llogaridhënien. Kush është fajtor kur një armë autonome bën një gabim katastrofik: programuesi, operatori apo komandanti?

Një shqetësim tjetër është erozioni i mundshëm i normave etike që rregullojnë luftën. Ndërsa AWS bëhet më i sofistikuar, pragu për fillimin e konfliktit mund të ulet, duke e bërë më të lehtë për shtetet që të përdorin forcën ushtarake. Ky “distancim moral” mund të minojë përpjekjet për të promovuar paqen dhe diplomacinë.

Implikimet ligjore dhe strategjike

Peizazhi ligjor që rrethon AWS mbetet i paqartë. Ligjet ekzistuese ndërkombëtare, të tilla si Konventa e Gjenevës, u krijuan për të rregulluar sjelljen njerëzore në luftë. Por këto korniza luftojnë për të adresuar sfidat unike të paraqitura nga sistemet autonome. Për shembull, parimet si dallimi dhe proporcionaliteti - kritike për minimizimin e dëmit gjatë konfliktit - bëhen më të vështira për t'u zbatuar kur makinat marrin vendime.

Strategjikisht, ngritja e AWS mund të ndezë një garë të re armësh. Kombet tashmë po konkurrojnë për dominim në AI dhe teknologjitë autonome, duke rritur frikën e një përhapjeje të pakontrolluar. Mundësia që këto sisteme të bien në duart e shteteve mashtruese ose të aktorëve jostetëtorë përkeqëson më tej rreziqet.

Për më tepër, vendosja e AWS mund të ndryshojë ekuilibrin e fuqisë në marrëdhëniet ndërkombëtare. Vendet me aftësi të avancuara teknologjike mund të fitojnë një avantazh joproporcional, duke destabilizuar potencialisht sigurinë globale.

Hartimi i një rruge të përgjegjshme përpara

Për të shfrytëzuar potencialin e AWS duke zbutur rreziqet e

tij, një qasje bashkëpunuese dhe multidisiplinare është thelbësore. Politikëbërësit, teknologët, etikët dhe shoqëria civile duhet të punojnë së bashku për të vendosur udhëzime të qarta për zhvillimin dhe përdorimin e sistemeve autonome. Masat kryesore mund të përfshijnë:

Regullore ndërkombëtare: Një traktat detyrues, i ngjashëm me marrëveshjet e çarmatimit bërthamor, mund të vendosë kufizime në zhvillimin dhe vendosjen e AWS.

Transparencë dhe Përgjegjësi: Zhvilluesve duhet t'u kërkohej të zbulojnë aftësitë dhe kufizimet e sistemeve të tyre, duke siguruar llogaridhënie për përdorimin e tyre.

Zhvillimi Etik i AI-së: Përfshirja e konsideratave etike në procesin e projektimit mund të ndihmojë në minimizimin e rreziqeve dhe përafrimin e AWS me vlerat humanitare.

Ndërgjegjësimi dhe angazhimi i publikut janë po aq të rëndësishëm. Duke nxitur diskutime të informuara rreth implikimeve të AWS, ne mund të sigurojmë që përparimi teknologjik të përputhet me parimet e drejtësisë dhe dinjitetit njerëzor.

Rritja e sistemeve autonome të armëve përfaqëson një mundësi dhe një sfidë. Nga njëra anë, këto teknologji kanë potencialin për të rritur efikasitetin ushtarak dhe për të shpëtuar jetë. Nga ana tjetër, ato paraqesin dilema të thella etike, ligjore dhe strategjike që nuk mund të injorohen.

Ndërsa lundrojmë në këtë territor të paeksploruar, zgjedhjet që bëjmë sot do të formësojnë të ardhmen e luftës – dhe vetë njerëzimit. Duke u përpjekur për një qasje të ekuilibruar, ne mund të synojmë të shfrytëzojmë fuqinë e inovacionit pa kompromentuar vlerat që na përcaktojnë si një komunitet global.

Si mund të duket e ardhmja e AWS?

E ardhmja e Sistemeve Autonome të Armëve (AWS) është gati të evoluojë ndjeshëm ndërsa përparimet teknologjike përshpejtohen. Këtu janë disa mundësi që mund të formojnë trajektoren e AWS në dekadat e ardhshme:

Inteligjencë e përmirësuar dhe vendimmarrje

AWS e ardhshme mund të shfaqë algoritme edhe më të sofistikuar të AI-së, duke u mundësuar atyre të përpunojnë sasi të mëdha të dhënash, të mësojnë nga përvojat në kohë reale dhe të marrin vendime me mbikëqyrje minimale njerëzore. Kjo mund të çojë në sisteme më të zgjuara të afta për t'u përshtatur me skenarë kompleksë dhe të paparashikueshëm të fushëbetes, duke tejkaluar potencialisht vendimmarrjen njerëzore në kontekste të caktuara.

Integrimi i teknologjive në zhvillim

AWS ka të ngjarë të integrojë teknologjitë më të avancuara

si llogaritjet kuantike, të cilat mund të përmirësojnë aftësitë e përpunimit dhe enkriptimit të të dhënave, dhe rrjetet 5G, duke lejuar komunikim më të shpejtë midis sistemeve. Realiteti i shtuar (AR) dhe realiteti virtual (VR) gjithashtu mund të inkorporohen për një koordinim më të mirë midis operatorëve njerëzorë dhe sistemeve autonome.

Autonomia bashkëpunuese

Zhvillimi i AWS i aftë për operacione bashkëpunuese është një tjetër moment historik i mundshëm. Tufat e dronëve, për shembull, mund të punojnë së bashku për të ekzekutuar misione shumë të koordinuara, të tilla si zbulimi, angazhimi i objektivave ose mbrojtja e zonës. Ky koncept i “punës ekipore” midis makinerive mund të ripërcaktojë taktikat ushtarake.

Masat mbrojtëse dhe rregulloret etike

Me shqetësimet në rritje në lidhje me implikimet etike të AWS, sistemet e ardhshme mund të vijnë me udhëzime etike të integruara dhe korniza vendimmarrëse për të siguruar përputhjen me ligjet ndërkombëtare dhe parimet humanitare. Qeveritë dhe organizatat ndërkombëtare mund të zbatojnë rregulla më të rrepta për të parandaluar keqpërdorimin dhe përhapjen.

Aplikacionet e zgjeruara

Ndërsa janë projektuar kryesisht për luftime, AWS mund të përshtatet për role jo luftarake, të tilla si reagimi ndaj fatkeqësive, misionet e kërkim-shpëtimit dhe mbrojtja e infrastrukturës. Ky funksionalitet me qëllime të dyfishta mund të përmirësojë perceptimin e publikut dhe të demonstrojë potencialin e tyre për përdorime pozitive.

Konkurrenca globale dhe përhapja

E ardhmja e AWS ka të ngjarë të formësohet nga dinamika gjeopolitike, me vendet që garojnë për të zhvilluar dhe vendosur sistemet më të avancuara. Kjo mund të çojë në një garë armatimesh, rritje të militarizimit dhe nevojën për marrëveshje ndërkombëtare për të ruajtur stabilitetin global.

Sfidat dhe rreziqet

Pavarësisht potencialit të tyre, AWS do të përballlet me sfida, të tilla si dobësitë ndaj sulmeve kibernetike, rreziku i rrëmbimit ose keqfunksionimit të sistemeve autonome, dhe dilemat etike që lidhen me delegimin e vendimeve për jetë a vdekje tek makineritë. Balancimi i inovacionit me përgjegjësinë do të mbetet një prioritet kritik. Evolucioni i AWS është edhe emocionues dhe i pasigurt, duke mbartur implikime të thella për luftën, sigurinë globale dhe njerëzimin në tërësi. Vendimet e marra sot, se si të zhvillohen, rregullohen dhe vendosen këto sisteme, do të formësojnë botën për dekadat e ardhshme.

Disa anëtarë të NATO-s po shqyrtojnë tërheqjen nga konventa e minave tokësore

Vendet anëtare të NATO-s: Polonia, Lituania, Letonia dhe Estonia kanë njoftuar planin e tyre për t’u tërhequr nga Konventa e Otavës, traktati ndërkombëtar që ndalon përdorimin e minave kundër personelit. Anëtarët e justifikuan vendimin e tyre si pasojë e pranisë në rritje të kërcënimeve nga Rusia, një nga vendet që nuk e kishte ratifikuar kurrë konventën.

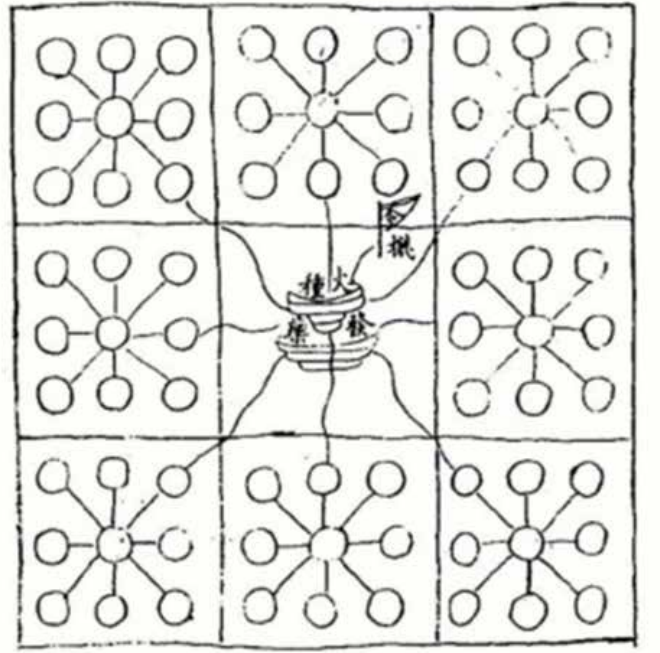
“Kërcënimet ushtarake ndaj vendeve anëtare të NATO-s në kufi me Rusinë dhe Bjellorusinë janë rritur ndjeshëm”, thuhet në deklaratën e përbashkët të lëshuar nga ministrat e mbrojtjes të katër vendeve. Ministrat e mbrojtjes theksuan gjithashtu se duan të dërgojnë një mesazh se vendet e tyre do të përdorin “çdo masë të nevojshme” për të garantuar sigurinë e tyre.

Në të vërtetë, mina tokësore është një nga armët më shkatërruese dhe më pa dallim të krijuara ndonjëherë. Historia e kësaj pajisje shpërthyesë tinëzare mund të gjurmohet nga Kina dhe shpikja e barutit, dhe që atëherë është përshkruar si ushtari i përsosur: “Gjithmonë i guximshëm, kurrë nuk fle, nuk humbet”.

KALTROP

Para përdorimit të eksplozivëve, pajisja më e afërt që ngjante me një minë ishte ajo e përdorur nga romakët - kaltropi. E përshkruar më së miri si një armë e mohimit të zonës, një kaltrop përbëhet nga dy ose më shumë gozhda të mprehta ose gjemba të rregulluara në atë mënyrë që njëri prej tyre të drejtohet gjithmonë lart nga një bazë e qëndrueshme. Ato u përdorën masivisht gjatë antikitetit për të penguar trupat, kuajt dhe karrocet dhe elefantët e luftës. Kaltropi i ditëve moderne, siç është shembulli i paraqitur këtu, i krijuar për të shpuar gomat e makinave, bazohet në homologun e tij të lashtë.

Minat e para tokësore

Ardhja e barutit në Kinë në shekullin e 13-të mundësoi prodhimin e bombave të para të përdorura në luftë. Traktati ushtarak kinez i shekullit të 14-të i njohur si Huolongjing përshkruan një sistem të papërpunuar të minave tokësore të njohur si “pajisja hyjnore e pritës shpërthyesë që dëmton tokën”.

Mina tokësore evoluon

Manuali ushtarak kinez i shekullit të 17-të, Wubei Zhi, përshkruan efektin e një mjeti shpërthyes të përdorur më parë në shekullin e 13-të si “bubullima fluturuese e qiellit nëntokësor” - një minë tokësore e lidhur me armët mbi tokë.

Flakdermine

Shpikja në vitin 1573 nga inxhinieri ushtarak gjerman Samuel Zimmermann i Flakdermine (“mina fluturuese”) pa në mënyrë efektive prezantimin e një mine të groposur me bomba thërrmuese, e aktivizuar duke shkelur mbi të ose duke ndeshur një tel që shkaktonte një zjarr stralli. Flakdermine u përdor gjerësisht gjatë dy shekujve të ardhshëm në konfliktet në të gjithë Evropën, duke përfshirë Luftën Franko-Prusiane (1870-1871).

Fougasse

Arma e Zimmermann-it u modifikua si një mortajë e improvizuar, e njohur si Fougasse. E ndërtuar duke bërë një zgavër në tokë ose shkëmb dhe duke e mbushur atë me eksploziv, kjo pajisje ishte e njohur mirë për inxhinierët ushtarakë nga mesi i shekullit të 18-të. Një nga shembujt më të mirë të mbijetuar gjendet në shkëmbinjtë pranë Kullës Madliena në Maltë.

Teknologjia e eksplozivëve

Përparimet në teknologjinë e eksplozivëve dhe njohuritë ushtarake në shekullin e 18-të përfshinin shpikjen e siguresës së sigurisë. Përdorimi i mëvonshëm i energjisë elektrike për të shpërthyer një ngarkesë nxiti shumë vendosjen e minave tokësore.

Minat e para me presion

Minat e para të operuara me presion duke përdorur kapele me

goditje u vendosën në tokë dhe det në Luftën e Krimesë (1853-1856).

Përdorimi i parë i minave kundër personelit

Pararendësit e minës moderne u përdorën gjatë Luftës Civile Amerikane. Në fakt, zhvillimi i minës së parë moderne kundër personelit me eksploziv të lartë të shkrirë mekanikisht iu atribuua Gabriel J. Rains (në foto), një gjeneral në Ushtrinë Konfederate.

Kurthe shpërthyesë

Përdorimi i “silurëve” ose “predhave nëntokësore” të përbëra nga municione me kapak presioni. Ato shpërthenin ose nga kontakti i drejtpërdrejtë me sipërfaqen e fërkimit të guaskës së brendshme, ose nga lëvizja e një objekti të lidhur me mbështjelljen me fije ose tela. Këto kurthe shpërthyesë bënë debutimin e tyre në Betejën e Yorktown në 1862.

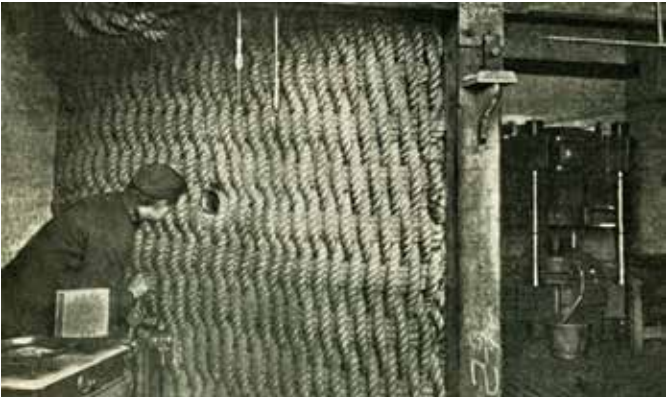

Një armë barbare

Shumë nga të dyja palët e konfliktit u tmerruan nga përdorimi i një arme të tillë arbitrare dhe e konsideruan përdorimin e minave si barbare. Pas përfundimit të luftës, gjenerali Sherman dhe oficerë të tjerë të lartë të Unionit urdhëruan të burgosurit të hiqnin dhe çaktivizonin minat, një detyrë që shihet në këtë ilustrim ku të burgosurit e luftës po pastrojnë minat e vendosura përballë Fort McAllister në Gjeorgji.

Përdorimi i Guncotton

Guncotton, deri në katër herë më i fuqishëm se baruti, u

përdor nga vitet 1870 deri në Luftën e Parë Botërore si përbërësi kryesor shpërthyes në prodhimin e minave. I fotografuar në vitin 1901 është një punonjës, duke përdorur një ekran me litar për mbrojtje ndërsa shtyp pambukun.

Lufta e Parë Botërore

Fuqia shkatërruese e minës u vu në provë gjatë Luftës së Madhe, kur më 7 qershor 1914, jo më pak se 19 mina u vendosën nën pozicionet gjermane pranë Messines në Flanderin Perëndimor nga britanikët. Shpërthimi rezultoi që vrau rreth 10,000 ushtarë armiq, me një shpërthim që u dëgjua deri në Londër dhe Dublin. Salvo mbetet një nga shpërthimet më të mëdha jo-bërthamore të të gjitha kohërave. Kjo ngjyrë e rrallë Autochrome Lumière tregon kraterin e bombës, diametrin e tij 116 m dhe thellësinë 45 m.

Shfaqja e fushave të para të minuara

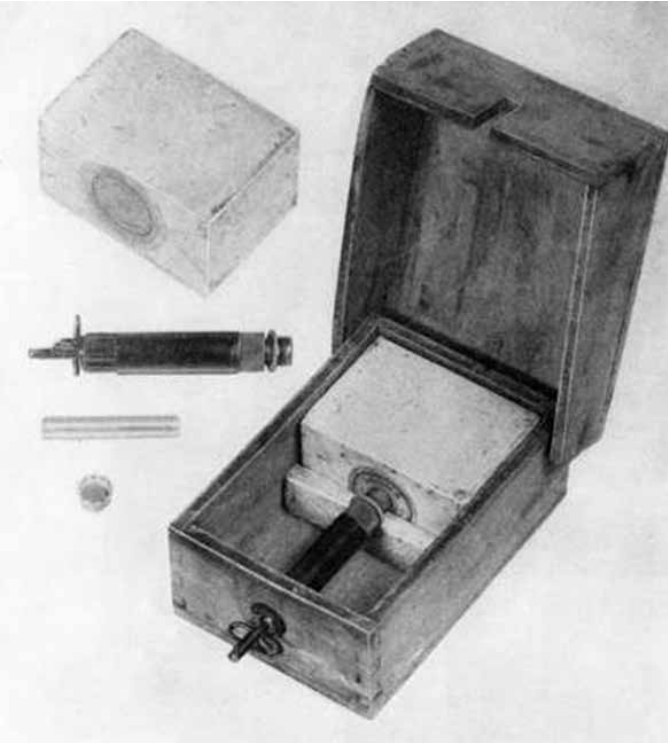
Lufta e Parë Botërore pa shfaqjen e gjerë të fushave të minuara si një mënyrë për të vlarë dhe gjymtuar armikun. Në këtë imazh, një tjetër Lumière e rrallë Autokrome, “Koka e Vdekjes” paralajmëron për minat e vendosura në një fushë me lulëkuqe të Flanders. Paralajmërimi u la nga gjermanët që tërhiqeshin me shpejtësi, të cilët nuk kishin kohë të hiqnin njoftimin përpara se trupat aleate të hynin në zonë. Sikur tabela të ishte hequr, ushtarët që përparonin pa dyshim do të kishin humbur në livadhin vdekjeprurës.

Lufta e Dytë Botërore

Ndërmjet luftërave, kombet fituese bënë pak punë në minat tokësore. Megjithatë, gjermanët po zhvillonin një gamë të re armësh, duke përfshirë mina antitank dhe minën S, mina e parë kufitare e prodhuar ndonjëherë. Kur u ndez, kjo pajisje e tmerrshme u hodh deri në lartësinë e belit dhe shpërtheu, duke dërguar mijëra topa çeliku në të gjitha drejtimet brenda 853 m2. Amerikanët modeluan minën e tyre kundër personelit M16 në modelin e minës S. Të dyja u përdorën gjatë Luftës së Dytë, ku të dyja rezultuan veçanërisht vdekjeprurëse.

Topfmine

Duke hyrë në shërbim në vitin 1944, një minë tërësisht jometalike, Topfmina gjermane, ishte shumë më e vështirë për t’u zbuluar. Ishte një pajisje e aktivizuar me presion, e destinuar për t’u groposur në mënyrë që maja e saj të shtrihej në sipërfaqen e tokës.

Mina Schum 42

Për t’iu kundërvënë detektorëve gjithnjë e më të sofistikuar të minave, gjermanët zhvilluan Schu-mine 42. Kjo minë kundër personelit ishte vendosur në një këllëf druri, numri i të vlarëve prej saj qe aq efektiv sa u bë mina më e përdorur në Luftën e Dytë Botërore.

Paralajmërim i zymtë

Teatri i Afrikës së Veriut pa më së shumti mina të hedhura nga çdo fushatë gjatë konfliktit. Këtu, një oficer britanik, duke mbajtur një kryq funerali në dorë, bën një paralajmërim makabër, duke vënë në dukje një shenjë që lexon: “NËSE SHKONI SHUMË MË TUTJE, JU LUTEM MERRNI NJË”. Përtej tabelës është një fushë e minuar gjermane, e vendosur në të gjithë fushën e betejës El Alamein në Afrikën e Veriut.

“Kopshtet e djallit”

“Kopshtet e djallit” ishte emri i dhënë nga mareshali gjerman Erwin Rommel për ngatërresat mbrojtëse të minave tokësore dhe telave me gjemba të ndërtuara për të mbrojtur pozicionet mbrojtëse të Boshtit në El Alamein. Në foto janë ushtarët italianë të këmbësisë që çaktivizojnë minat antitank që Ushtria Britanike kishte vendosur përpara Betejës së Dytë të El Alamein në fund të vitit 1942.

Metodat e pastrimit të minave

Metoda kryesore e depërtimit të fushave të minuara përfshinte

trazimin e papastërtive me bajonetë ose shkop në një kënd prej 30 gradësh (për të shmangur presionin në majë të minës dhe shpërthimin e saj). Kjo doli e mundimshme dhe e rrezikshme. Për më tepër, minat gjermane u vendosën brenda shtëpizave prej druri, duke mashtruar kështu shumicën e detektorëve. Tanket britanike dhe amerikane së shpejti u pajisën me një rrjetë të përbërë nga zinxhirë dhe pesha të vendosura në një daulle rrotulluese që do të fshinte zonën përpara këmbësisë që përparonte.

Pajisje kundër trajtimit

Gjatë Luftës Koreane, forcat amerikane zhvilluan minën antitank M15 dhe minën kundër personelit M24. Këto ishin projektuar si pajisje kundër trajtimit, të vendosura për t’u shpërthyer nëse dikush përpiqet t’i ngrejë, zhvendosë ose çarmatosë ato.

Mina Claymore

Një nga mjetet shpërthyes kundër personelit më të njohur në botë është mina Claymore. I zhvilluar për Forcat e Armatosura të Shteteve të Bashkuara, Claymore u shfaq për herë të parë në vitin 1960 dhe së shpejti u vendos në Zonën e Çmilitarizuar Koreane dhe u mboll nëpër xhunglat dhe fushat e Vietnamit dhe Kamboxhias. Në foto është M18A1 Claymore.

Përdorimi i minave tokësore sot

Shumë vende kanë zhvilluar dhe përdorur mina si Claymore. Forcat amerikane kanë përdorur për herë të fundit mina tokësore kundër personelit në vitin 1991 gjatë Luftës së Gjirit. Shtetet e Bashkuara nuk e kanë nënshkruar apo ratifikuar Traktatin e Ndalimit të Minave të vitit 1997, por nuk i kanë shitur mina

vendeve të tjera që nga viti 2002. SHBA aktualisht rezervon të drejtën për të vendosur mina tokësore në mbrojtje të Koresë së Jugut në rast pushtimi nga Koreja e Veriut.

Traktati i Ndalimit të Minave

Deri më sot, 164 vende kanë nënshkruar Traktatin e Ndalimit të Minave, i njohur gjithashtu jo zyrtarisht si Traktati i Otavës. Jo-nënshkruesit përveç SHBA-së përfshijnë Rusinë dhe Kinën.

Egjipti: vendi më i minuar në botë

Sipas “Land Mine Free”, Egjipti mbetet kombi më i minuar në botë, një trashëgimi e tmerrshme e Luftës së Dytë Botërore. Rreth 23 milionë mina të pashpërthyer janë varrosur nën rërën e shkretëtirës, kryesisht rreth zonave kufitare.

Angola

Angola në Afrikë ka diku midis 10-15 milionë mina të fshehura brenda kufijve të saj. Më 15 janar 1997, Diana, Princesha e Uellsit bëri një vizitë të mirë publikuar në vend për të promovuar punën e organizatës bamirëse të pastrimit të minave The HALO Trust.

Irani

Irani ka 16 milionë nga këto pajisje ende për t’u pastruar, të vendosura gjatë Luftës katastrofike Iran-Irak. Dhe thirrja vdekjeprurëse përfshin gjithashtu Afganistanin, Irakun, Kinën, Kamboxhia, Mozambikun, Bosnjën, Kroacinë, Somalinë, Eritrenë dhe Sudanin, të gjitha në miliona.

Viktimat e minave tokësore

Egjipti, Angola dhe Irani përbëjnë më shumë se 85% të numrit të përgjithshëm të viktimave të lidhura me minat në botë çdo vit. Lëndimi më i zakonshëm i lidhur me minat tokësore është humbja e një ose më shumë gjymtyrëve.

Forca shpërthyes

Në përgjithësi, rreth 80% e viktimave të raportuara nga minat tokësore janë burra, shumë prej të cilëve janë ushtarë. Por viktimat e këtyre armëve tinzare bien edhe civilë të shumtë, shumë prej tyre gra dhe fëmijë.

Përdorimi i minave tokësore në Ukrainë

Sipas “Human Rights Watch”, forcat ruse në Ukrainë kanë përdorur të paktën shtatë lloje minash kundër personit në të paktën katër rajone të Ukrainës: Donetsk, Kharkiv, Kiev dhe Sumy.

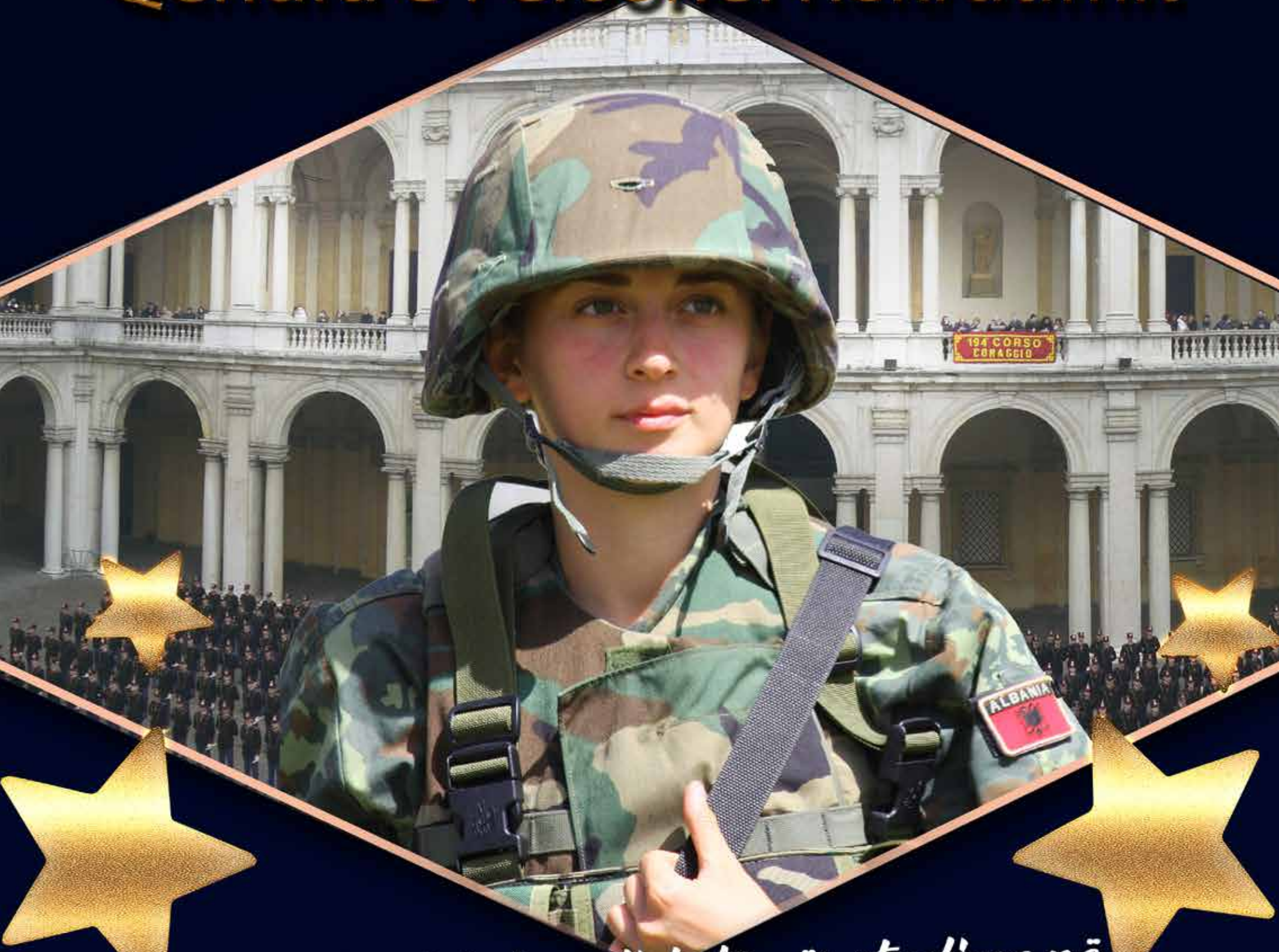
Armë e fshehur

Krahas pajisjeve të aktivizuara me presion, minat janë vendosur për t’u shpërthyer me tel, tel jeshil i kamufluar. “Human Rights Watch” shton se ndërsa forcat ruse dhe ukrainase kanë përdorur gjerësisht mina kundër automjeteve, “Nuk ka asnjë informacion të besueshëm që forcat e qeverisë ukrainase të kenë përdorur mina kundër personit në kundërshtim me Traktatin e Ndalimit të Minave që nga viti 2014 dhe deri në vitin 2022”.

REPUBLIKA E SHQIPËRIË
MINISTRIA E MBROJTJES

Qendra e Personel Rekrutimit

do të rekrutojë kandidatë për studime në

**AKADEMINË USHTARAKE NË MODENA, ITALI,
1 (NJË) KUOTË, DEGA “GJITHARMËSH”**

Afati kohor për dorëzimin e dokumentacionit pranë Qendrës së

Personel Rekrutimit është deri më **11 prill 2025**

Për më shumë informacion kliko në linkun:

<https://www.mod.gov.al/rekrutime>

Bëhupjesë
Forcat e Armatosura
Karrierë Ushtarake
FASHqiptare